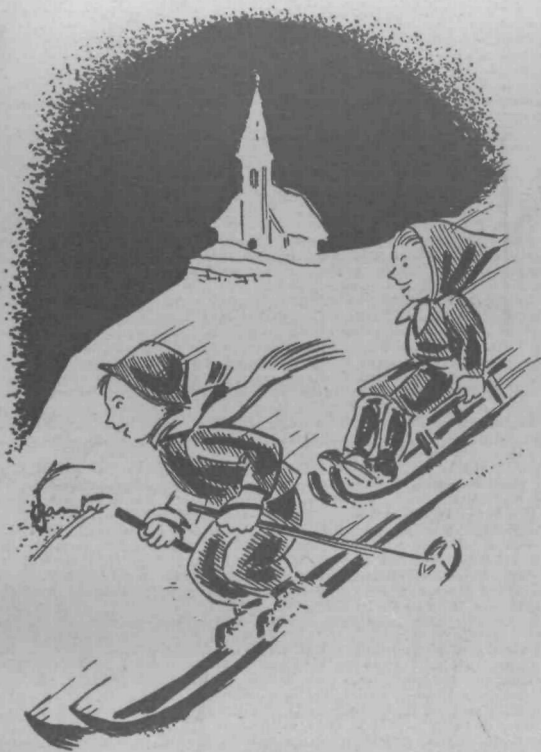

7

Winter

MAREC

LETO 1939/40

LETNIK 70

Jan Plestenjak

Materi

Mati, kaj naj ti dam?

Vse noči si pri meni stala
in se le za moje zdravje bala.
In če si za hipec zadremala,
si še v snu vztrepetala od skrbi,
če me morda vzglavje ne tišči.

Mati, kaj naj ti dam?

Ti si noči in dneve molila,
da bi mi sonca in sreče sprosila;
in zame potoke solza si stočila,
da s potov me krivih bi odvrnila.
Mati — in jaz sem hodil precèjkrat svojo pot...
videl sem, kako si se od bolečine stisnila v kot
in si od joka drhtela,
potem pa me — izgubljenca objela...
Mati, kaj naj ti dam,
da ti vse svoje krivice poravnam?

* * *

Mati — šel sem vase...
in za vse večne čase bom tvoj sin,
ki se je iz blodnih temin
preko tvojih solz in molitev
dvignil do sončnih višin.

Uspavanke

France Bevk

Ninaj, nanaj...

Ninaj, nanaj, otrok mali,
ninaj, nanaj, otrok zlati,
tu so angelci krilati,
bodo te vso noč zibáli,
ti do jutra ob zibeli
o Mariji rajski peli,
v sanjah se s teboj igrali.
Toda ako nočeš spati,
volk že čaka tam pred vrati,
brž te bomo njemu dali.
Ninaj, nanaj, otrok mali,
ninaj, nanaj, otrok zlati!
Volka že smo napodili,
angelcem te izročili.

Mausser Karel

Detece, sanjaj

*Detece, sanjaj,
zunaj sneži.
Mamica tvoja
nad tabo bedi.*

*Angelci, glej,
so zdaj k zibki prišli;
lahno te božajo,
dete, zaspil!*

*Detece, sanjaj,
zunaj sneži.
Mamica z angelci
nad tabo bedi.*

K. Veličkov — France Bevk

Lahko noč

Za goró visoko
sončece zahaja,
že svetloba ugaša,
črna noč prihaja.

Sredi zvezdic jasnih
mesec se zasmije,
v travi, v listju, v vejah
rahel vetrč veje.

Vsi so že polegli,
ubogi in bogati;
lahko noč vam, oče,
lahko noč vam, mati!

Tudi ptički drobni
v gnezdih so pospali;
lahko noč vam, bratci,
lahko noč vam, mali!

Fr. Ločniškar

Vstajenje

Spet pihljajo mile sape
čez oživiljeno ravan
in oznanjajo naravi,
da je tu vstajenja dan.

Ptički gostolijo v gaju,
ne trpinči več jih mraz;
bližajo se lepši dnevi,
bliža se vstajenja čas.

*V srcih upi se budio,
da pobegne čas teman
in vsa ljudstva doživijo
novega vstajenja dan...*

Zgodba o pastirju Pavlu

13. Zopet pastir

irno se je torej Pavel poslovil od globoko zamišljene grajske dekle. Trdno je bil prepričan, da jo je pretresla njegova čudovita zgodba in se sedaj kesa. Saj je po besedah Vetrovega očeta bila kriva vsa družina, torej tudi ona, kar je njemu hudega prizadejal grajski volar. Še na kraj pameti pa mu ni hodilo, kaj je v resnici rojilo po njeni razboljeni vročični glavi. Niti slutil ni, kako resničen je pregovor: Komur Bog ni dal razuma, temu ga tudi kovač ne skuje! Mirno se je torej poslovil od nje in tiho odhitel po svoji poti dalje.

Napotil se je najprej na pokopališče pri fari in poiskal tam grob prečastitega duhovnega gospoda, nepozabnega svojega dobrotnika, ter prižgal čudodelno svečo na tem grobu. Ko je sveča dogorevala, je zaslišal glas, tam nekje od daleč, daleč, menda je prihajal z onega sveta: »Trpel sem doslej na onem svetu; premehak in preveč prizanesljiv sem bil v življenju, zdaj sem rešen, rešen po čudodelni sveči. Hvala ti, dobri moj Pavel!« Tista žalostna romarska pesem je zabrnela v Pavlovem srcu:

»Jezus je usmiljen bil...«

Še je nekoliko pomolil Pavel ob grobu dobrega duhovnega gospoda, nato pa je odšel v vas h kmetovim, ki so ga zredili in kjer je preživel zlato otroško dobo, ko je pasel živino na širnem pašniku in v svoji otroški preprostosti dajal tam kruha Kristusu na križu.

Ko so ga kmetovi zagledali, so mislili, da je to kakšen imeniten gospod. Ko so ga pa spoznali, ni bilo veselja ne konca ne kraja. Ves dan so se radovali in ga spraševali, ta jim je pa ves čas odgovarjal in vse po pravici povedal in ni ničesar zamolčal. Nazadnje je pa zaprosil, da bi smel pri kmetovih ostati in zopet pasti živino. Radi so mu ustregli. Pavel je vzel znova pastirsko palico v roke, pasel kmetovo živino in se razgovarjal s svojimi prijateljski in bratci na paši. In bil je vesel in srečen, da bi bolj biti ne mogel. Ko je gnal prvič na pašo, je že od daleč opazil, da stoji na samotnem pašniku tam ob potu, ki drži na božjo pot, še vedno znamenje, velik lesen križ z razpetim Kristusom. Srce mu je govorilo: »Pavel, zdaj greš pa domov.« Iz daljave se je zaslišala romarska pesem, Pavlovemu srcu tako priljubljena:

»Jezus je usmiljen bil...«

Drobni ptički so ga pozdravljali, zelena travica, pisane cvetice... vsi njegovi prijateljski in bratci ter mu klicali dobrodošlico. Ali Pavel je bil to pot menda slep in gluha za vse božje stvarce. Prav nič se jim ni odzival, le proti križu se je oziral, na križ mislil, po križu koprnel. In ko se mu je približal, je obstal pred njim kakor vkovan. Gledal je nanj, besede pa ni mogel spregovoriti, ne moliti. Ko pa je prišel do glasu in se mu je razvezal

jezik, je zaklical zaupno, proseče: »Kristus, moj prijatelj, k Tebi sem prišel in taka je moja volja: pri Tebi tudi ostanem do smrti.« In ko je tako zaklical, so tam daleč, daleč peli romarji:

»Angel varuh na oblaku stoji,
zlati kelih v roki drži,
Kdor pa hoče iz tega keliha piti,
mora krvavi pot potiti...«

Pavel je bil čudno ganjen. V tej ganjenosti se je daroval Bogu in iznova zaklical: »Kristus, moj prijatelj, naj bom jaz pastir Pavel Tvoj brat: reven in ubog, kakor si na križu Ti sam.« In ko je tako znova zaklical, so tam daleč peli romarji:

»Jezus je usmiljen bil...«

V svojem srcu je objel Pavel zdaj vse svoje, vsa ljudstva, vse stvarstvo. Še je zaklical: »Kristus, moj prijatelj, sprejmi to mojo daritev! In še prosim: sprejmi jo za mojo mater, za mojega očeta, za mojo po poli sestro, ki jo komaj poznam; za moje reditelje v vasi in za vse ljudi, ki so bili, ki so in ki še bodo na svetu, ki jih ne bom nikoli vseh poznal, a ljubim jih vendarle v svojem srcu; in še za Vetrovega očeta in njegove sinove, ki jih poznam in ljubim; in za moje prijateljčke in bratce na tem pašniku in na vsem širnem svetu: za ptice pod neбом in ribe v vodi, za divje zveri v gozdu in mirno živino na paši, za pisane cvetice na travniku in rodno žito na polju, za vse, vse, vse...« In ko je še tako klical, so peli romarji:

»Tekla je, tekla rešnja kri
za odrešenje vseh ljudi.
Angelci jo pobirajo,
v zlate kelihe devajo...«

In ko je tako trikrat zaklical, je pokleknil pod križ in molil: »Kristus, prijatelj moj, s Teboj naj trpim: Kristus, brat moj, s Teboj naj zmagujem: Kristus, prijatelj in brat moj, s Teboj naj grem v slavo!« In ko je odmolil, je šel k svojim prijateljčkom in bratcem na paši in jih pozdravljaj. Zeleno travico je pozdravljaj, pisane cvetice, drobne ptičke, vse, vse, vse... Pozdravljaj jih je kot brat, jih ogovarjal in objemal v svojem srcu.

Takoj prvi dan, ko je gnal živino na pašo, se je spomnil Pavel, kaj je tako mimogrede in nehote čital v čudodelnem demantu, da je namreč pod križem na pašniku zlat zaklad. »Še to mora proč od mene,« je odločil. Še preden se je nagibalo sonce k zatonu, je šel na delo. S pastirsko palico je potrkaval ob veliki leseni križ, a ni začutil zaklada, še znaka ni zasledil za njim. Vetrov oče in čudodelni demant ne lažeta: zaklad mora biti nekje tukaj, je za trdno veroval Pavel, ki ni takoj obupal.

Sklonil se je ob križu in razgrebel s prsti rušo. Komaj je malo pobrskal, že je prišel do zlatnikov, ki so prijetno zažvenketali. Poizkušal je svojo srečo na več krajih okrog križa. Povsod je zadel na zlati denar. »He-hej, obilen zaklad je tu notri zakopan, kar za veliki voz bo zlatnikov,« je presodil Pavel, zvečer pa razodel to doma Petru, ali ta se mu je smejal: »Bosa je ta. Kdo more verjeti pravljici o najdenem zakladu.« Povedal je Pavel očetu, da je našel zaklad, in prosil, naj gredo z njim po zlatnike, za veliki voz jih bo. Oče pa so gledali vprašujoče v Pavla in zmajevali z glavo, češ: Kaj se mu blede, kali, da take stresa? Povedal je materi o zlatem zakladu in menil, da bi bilo prav, ako bi takoj šli s parom konj tja ponj. Utegnilo bi se razvedeti in dvignili bi ga nepoklicani. Mati so na pol verjeli, na pol ne. Kdo pa naj verjame kar na slepo tako velikemu bogastvu? Ko pa so videli na Pavlovem obrazu resnobo, so dobili trdno vero v njegove besede in odgovorili: »Pavel, kaj ti pa bo zaklad, kaj pa boš z njim? Gospodovo volilo si odklonil, dragoceni demant meniš podariti grajski gospodični za poročno darilo, s čudovito živo vodo bi lahko postal sloveč zdravnik in zaslužil kupe bogastva, pa si se vsemu odrekel. Kaj ti bo torej zaklad? Kaj pa boš z njim?«

»Kaj mi bo zaklad? Jaz res nimam kaj početi z njim. Vam bi ga rad dal. Vi ste me zredili in za priboljšek še belega kruha dajali.«

»Pavel, vse življenje si za druge delal, ti vsaj posihmal ne bo treba. Ohrani si zase zaklad.«

»Ne! Vaš je, vi ga imejte!«

»Ne bodi nespameten, Pavel! Kar sam ga imej, ti rečem. Vedno si bil reven, boš vsaj zdaj bogat!«

»Le vzemite, le!«

»Lej ga no! Saj še nimaš zatega zaklada v roki. Kaj boš prodajal medvedovo kožo, dokler medved še po gozdu lomasti? Najprej ga pojdi iskat! No, Peter, pa pojdi z njim po zaklad. Bo že res, kar trdi Pavel.«

Peter se je obotavljal. »Ne grem ne. Smejali se nam bodo, boste že videli!«

»Le pojdi, le!« so prigovarjali mati, Peter pa je še ugovarjal in rekel, da ne gre.

Pavel je tedaj moško stopil na sredo hiše in rekel čisto resno in odločno: »Na paši so cekini, velik zaklad. Kdor gre z menoj, tistega bo!«

Te moške in odločne besede so vplivale na Petra, da je bil kar v hipu pri volji, da gre. »Pavel je že toliko čudovitih stvari doživel, da bi ne bilo prav nič čudnega, ako izkopljeva še to noč zlati zaklad na pašniku!« si je mislil in se mu ponudil, da gre z njim. »Pavel, kar pojdiva!« je zdaj priganjal Peter in sta res šla. S parom konj na težkem vozu sta se odpeljala. Tam še krampa nista rabila; z rovnico sta odkopavala, z lopato sta nalagala. Težki voz se je kar šibil pod težo zatega zaklada. In ko sta naložila, sta nanosila zemlje, vse lepo poravnala in z rušino zadelala, da je bilo kakor prej in se ni prav nič poznalo, da bi bil kdaj kdo kaj tam kopal. Nato sta pokrila s travo in vejami težki zaklad in pognala. Konji so potegnili, izpeljali niso mogli. Rinila sta in pomagala, kakor sta vedela in znala. Naposled je le šlo. Doma nista pustila voza kar pod napuščem, zapeljala sta zaklad v trdno zidano ropotarnico, v tisto, ki ima dva ključa in se dvakrat dobro zaklepa, zaklenila težka vrata in dala konjem najlepše detelje. Oba ključa je spravil Peter v notranji žep in ju tam zašil s trdno hodnično nitjo na dve gube.

»Zaklad je zdaj tvoj, Peter,« je pripomnil Pavel, ko sta se spravljala spat.

Peter ga je debelo gledal, rekel pa ni nič.

Pavel je v drugo pripomnil: »Zaklad je zdaj tvoj, Peter!«

Peter ga je še debelo gledal, po glavi pa mu je rojilo: »Ta zanešenjak in norec se res brani sreče. Bo že resnica, kar pravijo: Komur Bog ni sreče

dal, tudi kovač mu je ne bo skoval! Ampak Pavlu jo daje Bog z obema rokama, pa ta čudak se je z vsemi štirimi oteplje!« Tako je torej rojilo Petru po glavi, rekel pa še ni nič.

Pavel v tretje pripomni: »Zaklad je zdaj tvoj, Peter!«

»Sam ga imej!« se brani ta in ga noče sprejeti.

»Le vzemi ga, le!« sili Pavel.

Še se brani Peter. Pavel ga toliko časa sili, da Peter končno vzame.

Velikansko bogastvo je bilo zdaj Petrovo in Pavel spet ni imel nič.

14. Dva brata

o se je znebil zaklada, je Pavel legel na posteljo, trdno in sladko zaspal ter se ni prebudil do jutranje zore; Peter pa, ki je čez noč obogatel in bil kar trenutno prištet med največje bogatine daleč naokoli, ni mogel zatisniti očesa; vso noč se je premetaval na ležišču in mislil na svoj zlati zaklad. Pa še ena reč mu je kratila blagodejno spanje: čudaško obnašanje Pavla samega. Ta spi kakor da bi bil ubit, grofova hči v gradu pa leži bolna. Hlapca volarja, ki mu je bil hudo storil, je ozdravil s čudodelno živo vodo; grajsko gospodično, tega angelca nebeškega, pa pusti umirati. Je to prav? Ko se začne daniti in se Pavel zbudi, ga Peter osorno vpraša: »Ti, Pavel, zakaj

pa ne ozdraviš grofove hčerke v gradu? Če si hlapca volarja, bi tudi njo lahko, ali ne? Ko bi jaz imel to moč, še to uro bi bila ozdravljena.«

»Ali zaradi graščine in vsega bogastva, ki je obljubljeno rešitelju?«

»Kaj se ti ne sanja, Pavel? Mar nimam vsega dovolj v očetovi hiši? Zdaj pa še obilni zaklad. Ali ga moreš prav preceniti, ali mu poznaš pravo vrednost? Menim, da se glede bogastva sedaj lahko merim z grofom samim, ali ne? Zaradi graščine in grofovega bogastva gotovo ne želim, da bi mlada grofica ozdravela.«

»Mar zato, da jo dobiš za ženo?«

»Pavel, kako naj jaz na kaj takega mislim. To bi bilo vendar abotno!«

»No, zakaj pa? Govori!«

»Glej, Pavel, to je tako: lanska zima je bila na vso moč huda. Do pasu visok sneg je pokrival zemljo dolge mesece, čez koleno je segal še v zgodnji pomladi. To veš, da v taki zimi huda prede gozdnim živalim zavoljo prehrane, ki jo iščejo kjer koli. Tako so na primer udarjali volčje iz gozdov, se klatili celo v bližini človeških bivališč ter le pregosto vlamljali v ovčje staje. V tistem času, pozno popoldne na sv. Matije dan je bilo, tega ne bom nikdar pozabil, sem vozil s konji drva iz gozda. Privozil sem že mimo našega travnika, kjer sva včasih midva, Pavle, pasla živino, veš do tistega znamenja ob potu, pa ti začno vihati konji uhlje. Kar naenkrat grozno zahrskajo in zacvilijo začuda neznano ter se spuste v divji dir s težkim tovorom, da je kar pokalo na saneh, dasi je bil utrjen sanenec in gladek kakor led. Jasno mi je bilo, da ne pomeni to nič dobrega. Udaril sem še po konjih, čeprav ni bilo tega treba. Drevili smo kot za stavo. Zdaj se ozrem nazaj in vidim dvoje žarečih se oči. Star, močan volk je drvajsal in se metal za konjsko sledjo. Vedel sem, da mu ne uidem, če še tako priganjam. Na klancu me prehití silna volčja para. Dva debela porajklja sem izpulil iz

drv in se pripravil na boj z njim. Živemu mi ne bo trgala konj sestradana mrcina. Že pred klančkom nas je dohitel volk, v treh skokih prehitel in se takoj vrgel na konja. Zviška sem poskočil s sani in že med skokom srdito lopnil z debelim porajkljem divjega volka po betici in nato še in še. Zver je opustila konje. Ti so sproščeni po klancu naglo kot veter odbrzeli s težkimi sanmi naravnost domov. Zver se je zdaj obrnila in vrgla nadme. Nič se nisem tresel pred vražjo mrcino. Da, pogum mi je še celó zrastel, ko sem videl konje rešene. Lotil se je torej razjarjeni volk mene. Z odprtim gobcem se je besno vrgel nadme. Kaj vem odkod, rešilna misel je bila tu: v odprti gobec sem mu bliskoma globoko v goltanec porinil porajkelj s tako silo, da je zbesneli volk odnehal napadati in se začel braniti. Srdito se je zagrizel v porajkelj in se ga skušal oprostiti. Toda jaz nisem niti malo popustil. Kmalu se je začel daviti in opotekati. Z drugim porajkljem sem napravil hiter konec. Do mrtvega sem pobil silno zver. Ni bila to šala, ti rečem. Ali v življenjski nevarnosti zraste človeku pogum, ki dela čudeže. In meni je bil potreben tedaj tak pogum, drugače bi bili izgubljeni konji ali jaz, ali oboje skupaj.«

»Peter, Bog ti je tudi pomagal, ali ne? Tisti Kristus na križu, saj se je v njegovi bližini vršila ta borba.«

»Ne rečem, da ne. Tista rešilna misel, da sem porajkelj požeruhu potisnil v žrelo, je bila rešilna. Morda mi jo je res sam Bog navdihnil v pravem trenutku, tisti Kristus na križu. Toda boriti sem se moral le sam.«

»Ampak, Peter, kaj hočeš s tem povedati? Ta dogodek pač nima nobene zveze z ozdravitvijo mlade grofice v gradu.«

»Ali si mar slep, Pavel, da ne vidiš in ne spoznaš prave zveze. Tudi grajsko gospodično je napadel močan volk: huda bolezen, ki jo umori v najbližjem času, ako je že ni. A ni ga junaka, ki bi se boril zanjo in jo rešil. Nikjer ni nobene pomoči. Vsa zdravila in vsi zdravniki so odrekli. Eden je, ki drži rešilni porajkelj v roki, čudodelno živo vodo, a ta stoji tu križem rok in čaka, kdaj oznani mrtvaški zvon, da je prenehala trpeti. Moj Bog, če bi bil jaz tisto zimo tako postopal, bi bil stari volk mene in konje na kosce raztrgal!«

»Pa zakaj hočeš, da jo ozdravim?«

»Zakaj? Zato, da bo živela. Le enkrat sem jo videl, pa bi se takrat rad dal raztrgati od divjih zveri, samo da bi ona živela. Grajska, saj ni ženska, angel je, nebeški angel, ti rečem.«

»Peter, meni to ni dano!«

Peter je ob teh besedah zatulil kot zaboden vol. In ko se je nekoliko umiril, se je odločil, da gre sam iskat rešilni porajkelj, pa naj to stane tudi življenje. Zaupal je Pavlu: »Jaz grem na oni svet k Vetrovemu očetu po čutarico čudodelne žive vode. Morda se še pravočasno povrnem, morda še ne bo prepozno.«

»Kaj blebetaš, saj ne veš za pot. Kdo te bo vodil?«

»Za brezdanje brezno ob tistih belih pečinah vem. V grajski gozd grem in se vržem v prepad. Če se nisem bal na samoti volčjega žrela, se tudi pred prepadom ne bom dal ustrašiti. In če sem za konje, ki so le živali, postavil lastno življenje na kocko, pa ga za grajsko gospodično ne bom, ki je človek? Pa kaj, človek? Angel, angel nebeški je.« Tako je govoril Peter, nato pa naglo vstal in se odpravil, da gre.

Pavel je vedel, da brat ne pozna šale in da bo storil, za kar se je odločil. Tudi on je vstal in rekel: »Peter, postoj! Ne boš hodil na oni svet po zdravila za grajsko gospodično, v moji čutarici je čudodelni lek, ki jo pozdravi in poživí, četudi bi bila že mrtva. Peter, čakati sem moral do te ure; tako je moralo biti. O hvala Kristusu, da sem doživel ta trenutek. Dan njenega ozdravljenja je napočil, ura njene rešitve je prišla. Zdaj vem, da si je vre-

den; ozdravi mojo milo sestrico. Naglo, naglo, še to uro. Čas hiti in ona še vedno bolna leži. Peter, tu je čutarica čudodelne žive vode, to pa poročno darilo za mlado grofico, tvojo nevesto.»

Peter ni sprejel ne čudodelne žive vode, ne dragocene škatlice s čudovitim demantom: od nepričakovane novice se je zrušil in se sesedel k Pavlovim nogam, on, ki se ni ustrašil in bal zdivjanega volka. Pavel je naglo odprl čutarico in kanil tri kapljice čudodelne vode na njegovo trepetajoče srce. Peter se je v hipu zdrnil iz omedlevice, poskočil pokonci zdrav, vesel in srečen. Bil je pomlajen, prelepi zdravnik, ki edini na vsem božjem svetu more ozdraviti mlado grofico. Peter se je vrgel k Pavlu, objela sta se brata in poljubila, obema je bilo pri srcu nebeško sladko...

Mati so prihiteli, vili od veselja roke in vzklikali: »Kaj se godi navsezgodaj v naši hiši? Bratca se objemata: blagoslovljena bodita, sinka moja draga!« In so pogledali zdaj enega, zdaj drugega, pa ju niso ločili: pomlajena sta bila oba, oba lepa in drug drugemu podobna, kot belič beliču, niti za las se nista ločila. Še so ju pogledovali, ali prepoznati niso mogli, kateri je Peter, kateri je Pavel. In so zaklicali: »Oče, pridi in odreži prav v živo šop las Pavlu nad levim ušesom, da bom vedela, kateri je Peter, kateri je Pavel... Jerica, pridi in prinesi bel trak, da ga trdno pripnem Pavlu okoli zapestja, da ga ne bom zamenjala s Petrom in narobe!«

Prihitel je oče s škarpami, prihitela je Jerica z belim trakom. In spráševal je oče, ki ju ni ločil: »Kateri je Peter? Kateri od vaju je Pavel? Povejta, govorita!« In izpraševala je Jerica, ki ju ni ločila: »Kateri je Peter? Kateri od vaju je Pavel? Povejta, govorita!...«

In sta odgovarjala: »Peter in Pavel sta dva brata, Peter je Pavel in Pavel je Peter: eno srce. — Peter in Pavel sta dva sinka, Peter je Pavel, Pavel je Peter: ena duša. — Peter in Pavel sta eno srce in ena duša...«

»Pa kateri je Peter? Kateri je Pavel?« so spraševali oče, mati in Jerica.

In sta odgovarjala: »Tisti, ki bo grofov naslednik, je eden in sta dva: eno srce in ena duša. In tisti, ki bo živino pasel, je eden in sta dva: ena duša in eno srce.«

Začudení so se spogledovali. Mati so si razlagali po svoje: »Bratovska ljubezen je tako velika, da se ne ločita več in že kakor v sanjah govorita.« In so vzkliknili: »Blagoslovljena zdaj in vekomaj!« Oče, ki je čul, ko sta pripeljala težki voz domov in ga spravila v ropotarnico in z dvema ključema trdno zaklenila težka vrata, so menili: »Zaklad, zlati zaklad jima je zmešal pamet.« Jerica pa

je še vedno držala v roki bel trak za Pavla in stala tam mirna in nema in ni vedela, kaj bi; njene oči so gledale začudeno predse, usta so ji od strmenja obmolknila, čudila se je in čudila...

Eden bratcev vzklikne: »Hiti, bratec, hiti! Sestrica umira!« Drugi bratec s čutarico čudodelne žive vode v roki in z dragocenim poročnim darilom v žepu preskoči zdaj z enim skokom hišni in nato še vežni prag, zavije okrog hiše v hlev, odveže in zajaše najboljšega konja in že ga ni bilo nikjer več videti; zdirjal je na iskrem vrancu jadrno iz vasi kakor piš... (Dalje.)

Črni pes

Ob zimskih večerih, ko je zunaj šumel veter in v ortincih raznašal sneg, sem poлегal na peči, od katere je žehlta toplota. Poslušal sem babico, ki je sede v zdiču pletla nogavice in mi pripovedovala o davnih dneh in iz svoje mladosti. Ena njenih zgodb, ki se je še spominjam, je bila naslednja:

Takrat je ta biló, ko sem bila še majhna in je še stala Žerjunova hiša. Danes je ni več, bila je pogorela in je niso več pozidali. Pri hiši so imeli kup otrok, manjših in večjih, a vsi so bili divji, da Bog pomagaj. Kdo je bil temu krip, naj Bog presodi, toda vse je šlo pred njimi, niso poznali ne molitve ne lepega vedenja.

Neke nedelje takrat, ko je bila prav tako huda zima kot letos, da se je človeku smililo še drevje ne le živali, so odrasli odšli k maši, otroci pa so ostali doma. Do cerkve je bilo v lepem pol ure hoda; tedaj, ko je bilo snega skoraj do pasu in ga je nebo še vedno sipalo, bi odrasel ne dospel v dobri uri, da o otrocih niti ne govorim.

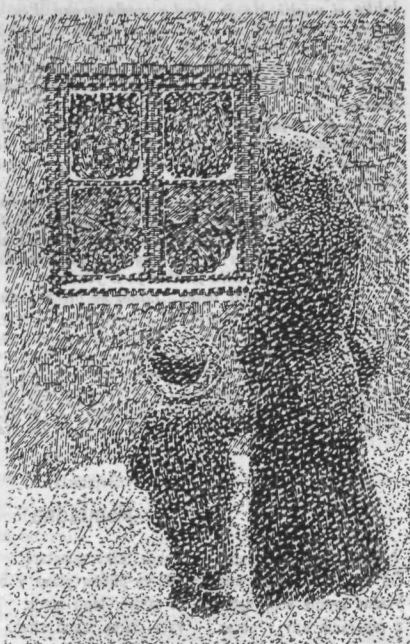
Ne vem, ali jim je kdo naročil, naj medtem molijo. Pa saj se razume, da se je treba spomniti Boga, kadar se v cerkvi vrši maša in zvonovi kličejo k molitvi. Žerjunovi otroci, divji kot so bili, pa nič. Zaklenili so vrata in uganjali velik vrišč, kakor da se vrši sejem najhujše sorte. Bog sam ve, koliko časa niso slišali, da nekdo trka na vrata.

Utihnili so in pogledali skozi šipe, ki so bile skoraj do vrha pokrite z ledenimi coeticami. Pred hišo v snegu je stala neka žena, vsa zavita v cunje, a jo je vendar tako zeblo, da je drobno trepetala. Za roko je držala dečka, ki je bil v raztrganih čoljih toliko kot bos, da se je prestopal z noge na nogo; rdeč nasek mu je komaj gledal izpod prevelikega klobuka.

Pristopila je, ko je zagledala otroke za šipami, in zaprosila s pozdignjenim glasom:

»Otroci, odprite nama, da se nekoliko pogrejeva, sicer umreva od mraza.«

Otroci so se molče spogledali. Prikazen v snegu jih je sprva osupnila, potem pa so se zasmejali.

»Ne smemo odpreti,« so dejali.

»Ali niste božji?« je zatožila žena. »Ne bojte se naju! Tako sva slaba, da bi še vrabcu ne mogla storiti žalega. Samo malo bova posedela, potem pojdeva dalje. Bog vam bo poplačal.«

Betki, najmlajši, tisti z okroglimi lici in svetlimi lasmi kot predivo, se je žena zasmilila. Bila je dobrega srca. Še pozneje, ko sem jo jaz poznala, ni nikoli kakega berača praznega pustila od hiše.

»Beračica je,« je dejala Drejcu, najstarejšemu bratu, tistemu, ki se je bil pozneje obesil, ko mu je bila zgorela hiša. »Odpri jimal Saj vidiš, da ju zebe.«

Takrat res ni bilo, da bi vsakomur odpirali hišo. Po samotah se je klatilo vse polno potepuhov in tatov, včasih so se prikazali tudi razbojniki. Neredko so obiskovali hiše prav med nedeljsko mašo, ko so bili doma za varuha le starci ali otroci. Toda ženski pred hišo niso tiščali vrata iz strahu, ampak zaradi trdega srca. Niso ji odprli.

Gledali so za njo, ki je odšla z dečkom po snegu proti vasi, kmalu jim je izginila izpred oči. Tedaj pa so se nenadoma odprla vrata, v izbo je prišel velik, črn pes, ki mu je rdeč jezik kot plamen visel iz gobca, oči pa so se mu svetile kot dva žareča ogla.

Otroci v krik pa na peč; pes pa nič, ni zarenčal ne zalajal, šel je naravnost pod mizo, sedel in upiral zlovešč pogled na peč. Ne bom ti pravila, lahko si misliš, da je otroke tresla groza. Pes, ki je prišel skozi zaklenjena vrata ... Spomnili so se na Boga, molili so, kakor so znali, tako vroče, kakor še nikoli, od strahu so jim tekle solze po licih. Pes pa je molel medtem iz ust jezik, ki je bil kot plamen, ves čas jih ni izpustil iz pogleda. Toda ničesar jim ni storil, morda zaradi molitve, morda zaradi Betke, ki je bila dobrega srca.

To je trajalo uro ali dve, dokler domači niso prišli od maše. Ko so jih zaslišali zunaj na gazi, se je pes dvignil, zalajal in odšel — — —

Babica je umolknila. Poslušal sem jo z ušesi in z očmi, brez sape, nekaj me je stiskalo za grlo.

»Ali je bil ... črni pes ... hudič?« sem vprašal s tesnobo v glasu.

»Malo pameti bi imel, da nisi tega uganil,« je rekla babica. »On je bil, Bog nas varuj! Ako bi bil pes, bi ga bili srečali, pa ga nihče več ni videl. Tudi žena z dečkom je bila izginila. Žerjunovi so vpraševali po vasi, nihče ni kaj vedel o nji. Bila je Marija z Jezusom.«

Zunaj je zavijal veter. Zdelo se mi je, da je nekdo potrkal na vrata. Strah me je bilo, a bi mu bil šel odpret, da vstopi, naj je kdor koli že, in se pogreje. Pa je bila le moja domišljija. Zdelo se mi je, da pod vsako klopjo čepi po en črn pes, da se jim svetijo oči skozi vsa okna.

Ko sem odhajal spat na seno, so se mi od groze zapletale noge. Črni pes mi je sledil tik za petami. In še ko sem ležal ob pažu in tiho molil, sem ga videl, kako se mu svetijo oči iz teme. Vse dotlej, da sem se izgubil v sanje, v katerih sem odprl vrata ženi z dečkom, da sta se grela pri naši peči.

Svjatoslav Pomladna

V logih se pomlad budi.
Od hribov se umika mraz.
Vlažne zemlje vonj dehti
z razoranih njiv v obraz.

Kakor težki samotarec
ptič za ptičem plava v breg
in rastoči topli marec
vabi starce izpod streh.

Za vasjo so rože vzcvete.
Glasna deca gre jih brat.
Nad obzorjem zagorele
zarje v novo so pomlad.

Zgodba o sliki

Ko sem hodil v drugo šolo in mi je bilo trinajst let, sem v prostem času delal slike, take, z oljnatimi barvami in sem bil vsake neizrečeno vesel. Pre-našal sem jih zdaj sem zdaj tja, oprezno in z veliko ljubeznijo. Ure in ure sem presedel pred njimi in sem vsako posebej občudoval: to radi drevesa, ono radi ceste in potoka, ki je tekel ob njej, in tretjo, ker je bila zadnja in ker je predstavljala sveti večer in se je iz oken razlivala luč po snegu tja do robu. Razen strica, ki si je ob teh slikah tako rad gladil svojo sivo brado, in matere se za te slike ni zanimal prav za prav nihče. Mati pa je včasih obstala pred njimi in me pohvalila:

»Pa so res lepe!«

Zgodilo pa se je, da je mati nekega dne pogrešila brisačo, še čisto novo brisačo, ki je bila do tega dne v omari lepo zavravnana in zložena. Jaz sem prav tisti dan slikal novo sliko. Ta slika je predstavljala morski svetilnik. Stal je na obrežju in svetil daleč po morju. Spominjam se, da sem to sliko delal v podstrežju, da sem hitel na vso moč in skrbno pazil na materine korake, ki so se zdaj pa zdaj slišali spodaj iz veže. Saj bi me ne skrbelo toliko, da me ni nenadoma zapekla vest in da ni imela brisača, ki sva jo bila z materjo malo prej na vso moč iskala, čez in čez širok, rdeč rob. Kaj če pride mati zdajle semkaj na podstrežje in bo videla brisačo napeto na deski in že na pol namazano z barvami? Nenadoma se je oglasilo v meni očitajoče. Videl sem mater, kako stoji ob meni in mi govori: Šel si, otrok, in vzel najlepšo, še čisto novo brisačo iz omare! In potem si še hodil z menoj sem in tja po sobi in iskal to brisačo povsod in še pod posteljo si se sklonil...

Ob teh mislih mi je bilo, da bi stekel k materi in jo prosil odpuščanja. Slišal sem jo, hodila je po sobi. Zdaj pa zdaj se mi je zazdelo, da iznova odpira omaro in da spet gleda vanjo. Sam Bog mi je poslal novo misel v tolažbo: Napravi sliko, lepo kakor moreš, in jo prodaj in kupi novo brisačo, tako, prav tako kakor je bila ta!

In mi je odleglo.

Na streho je pričel padati dež in skozi okno je potegnil mrzel veter.

»Kam bomo s toliko slikami?« je vprašala naslednji dan mati.

»Prodali jih bomo,« sem odvrnil oklevajoče. »Ta, ki predstavlja sve-tilnik, stane dvajset kron, onale petnajst kron.«

Mati je vzdihnila in umolknila.

Tisto popoldne sem vzel sliko skrivaj s seboj v šolo. Sam, čisto sam sem po pouku zavil na nasprotno stran ceste. Komu bom prodal sliko? Ali naj ustavim prvega človeka, ki ga bom srečal? Ali naj ustavim gospoda, ki gre tamle v toplo suknjo zaviti? Zdrznil sem se in odločil:

»Oprostite, gospod,« sem rekel ponižno, »ali bi kupili tole sliko? Samo dvajset kron stane.«

»Kaj? Samo dvajset kron?« se je pošalil.

»Da, samo dvajset,« sem odvrnil.

»Samo dvajset kron?« se je norčeval.

Postalo me je sram. Sklonil sem glavo in stekel čez cesto.

Obstal sem pred izložbo. Bila je vsa razsvetljena, polna lepih, prelepih reči. Tiščal sem sliko k sebi in oprezal za trgovcem, ki se je prestopal za širokim pultom in stregel ljudem. »Morda bi prodal sliko tu,« sem pomislil

in čakal, da bi ostal trgovec sam. Boječe sem dvignil roko in vstopil. Prijazno, kakor znajo samo trgovci, si je ta pomel roke, se rahlo priklonil in me vprašal:

»Želite, prosim?«

Stisnilo me je v grlu. Oklevajoče sem stopil k pultu, bil je visok in gladek ko šipa. Brez besede sem položil zavito sliko nanj.

»Kaj pa želite?« me je še enkrat vprašal prijazno.

»Ali bi morda kupili tole sliko?« sem rekel in hitel odvijati zavoje.

»Sliko? Jaz? Koliko pa bi rad zanjo?« me je prišel tikati.

»Dvajet kron.«

»Vidiš,« se je trgovec ozrl na stene, »saj je ne morem nikamor obesiti. Tam so lonci, tam metle, tu to in ono. Lepa je, saj bi jo vzel, pa ne morem.«

Zavil mi je sliko iz prijaznosti sam nazaj v papir, si spet pomel roke in prišel nekaj tehtati. Stopil sem na cesto in razočaran obstal.

Ne daleč vstran je bila nova, še večja trgovina. Ljudje so vstopali in izstopali obloženi z zavoji. Morda bi prodal sliko tu? Postal sem pred vrati in oprezal za prodajalci in prodajalkami, ki so v črnih haljah švigali med kupci in razkazovali in hvalili blago, ki so ga prodajali. Imeli so začuda prijazne obraze. Pa sem vstopil in obstal sredi trgovine. Bila je velika in svetla. S stropa in sten so molele luči, velike bele krogle. Po stenah so tu in tam visele preproge, odeje in zavese. Morda pa prodajajo tukaj tudi brisače? Ko sem

se tako oziral, je obstala pred menoj gospodična v črni halji in se mi ljubeznivo nasmehnila:

»S čim pa smem postreči?« je vprašala.

Molčal sem in ji brezupno gledal v obraz.

»Ali smem s čim postreči?« je še enkrat vprašala.

»Ali imate brisače?« sem rekel in skril sliko za hrbet.

V trenutku je bila pri polici, potegnila z nje cel kup lepo zravnanih, čisto novih brisač in jih razložila pred menoj.

»Kakšno pa smem dati?«

Oprezal sem za belimi rokami, ki so tako spretno dvignile zdaj to, zdaj ono brisačo, vse po vrsti. In izza vsake se je čul nežen glas: »Morda tole? Ali pa tole?«

»Tistole!« sem nenadoma vzkliknil in pokazal na brisačo, ki je imela natanko tako širok, rdeč rob. »Koliko stane?«

»Osem kron,« je odvrnila.

Tedaj sem v omotici dvignil sliko, jo hitro odvil in rekel: »Ali bi lahko odkupili to sliko? Sam sem jo naslikal. Za dvajset kron jo dam.«

Prodajalka si je obrisala čelo, namrdnila obraz in vzdihnila:

»Kaj nisi mogel takoj povedati, čemu si prav za prav prišel!?« in je pričela zlagati brisače nazaj na polico. Potem me je pustila samega in se priklonila gospe, ki je ogledovala viseče preproge. Obstal sem sredi trgovine. Kri mi je silila v obraz. Nihče se ni več zmenil zame in postalo me je sram. Počasi sem se pomikal proti izhodu in se izmuznil na cesto.

Teže in težje mi je postajalo. Dež je rosil. Naslonil sem se na šipo, obrnjen z obrazom proti razsvetljeni izložbi, in sem zajokal.

Vedel sem, slike ne bom prodal kar tako.

Ne vem, ali iz trme ali vztrajnosti pa še vedno nisem obupal. Spomnil sem se zdajci trgovine, kjer so prodajali klobuke. Tam je že nekaj let životarila za ozkim pultom postarna gospa. Zmerom je sedela za svojo mizo in uravnavala klobuke. Ti klobuki so potem viseli na srebrnih stojalih v izložbi in so bili naprodaj. Kaj, če bi bila tudi moja slika takole v izložbi? Ljudje bi hodili mimo nje in bi jo ogledovali. In bi jo prodal takole lepega dne za dvajset kron!

Gospa je bila zelo prijazna. Vstala je, odložila naočnike in me pogledala. Začutil sem, da mi polze potne kaplje po čelu in rokah. Ko sem ji pokazal sliko, je spet nataknila naočnike in jo dolgo ogledovala. Brez besede sem stal ob njej, zmerom pripravljen, da bom sliko spet zavil in se izgubil v temo. Tedaj pa je iztegnila gospa roko k sliki in jo vpricho mene postavila v izložbo med tista srebrna stojala. Potem je napisala še listek in ga prislonila k sliki. Bilo mi je, da bi iz hvaležnosti poljubil njeno tresočo se roko in se ji zahvalil za njeno dobroto.

Odslej sem hodil v šolo vsak dan mimo te izložbe. Postajal sem na nasprotni strani ceste in motril sliko in ljudi, ki so hoteli brezbržno mimo izložbe.

Prešlo je štirinajst dni, toda slike še ni odkupil nihče. Potrt sem prihajal domov, stric si je gladil brado, mati je molčala.

Nekega dne pa, nemara je bila sobota, slike ni bilo več v izložbi. Onemel sem — slika je prodana? Stekel sem čez cesto.

»Da, slika je prodana,« je rekla gospa in odložila naočnike. »Kupil jo je gospod, velik in postaren je bil, in je odštél zanj dvajset kron.«

Položila jih je pred mene. Na obrazu sem ji bral, da je delila srečo z menoj. Stisnil sem denar v pest, se glasno zasmejal in zdirjal na cesto. Bilo mi je, da bi povedal vsem in vsakomur: Glejte, prodal sem sliko za dvajset kron! In bi mu jih pokazal — svetlih dvajset kron!

Tekel sem proti domu in računal: brisača stane osem kron, materi jih dam deset in jo prosim odpušcanja. In ko sem stal tako pred materjo in se ji izpovedoval, sem je nasmehnila, položila name roko in rekla:

»Saj že vse vem!«

Dolgo in z ljubeznijo, ki bi mi rada še nekaj razkrila, je gledala vame.

Tedaj sem bil star trinajst let, njenih besed in pogleda nisem razumel. Moralo je preteči nekaj let, tri, morda štiri — ko so se mi nenadoma odprle oči. Takrat namreč, bil sem v peti šoli, sem nekega dne obiskal strica. Ne vem, kako je naneslo, da sem stikal v podstrešju in nenadoma zagledal v skrinji, čisto na njenem dnu, sliko, ki sem jo bil pred leti prodal postarnemu gospodu v tisti trgovini s klobuki.

Tedaj, v tem trenutku, sem razumel vse...

Dete

Živela sta oče in mati. Imela sta hišo in polje. Imela sta tudi dete.

Dete je bilo majkeno. Hodilo je po hiši in čebljalo.

Dete se je igralo.

Ali se je skrilo za vrata ali pod mizo in potišalo. Oče in mati sta ga iskala. Ko sta ga našla, se jima je spustilo v objem. Oče in mati sta se smejala, dete pa je cepetalo z nožicama in od veselja vreščalo.

Včasih se je dete vzpelo na okno in je gledalo v veliki svet.

Modri očesci sta mu romali po poti na polje, kjer je zorelo žito in se je iznad rasti dvigal škrljanček.

Zašli sta na trato, kjer so iz trave mežikale pisane cvetice. Dvignili sta se na gore in z gorā na nebo.

In je bilo vse modro, očesci in nebo.

Dete je zato gledalo v svet, ker bi bilo rado potovalo. Vsaj malo bi bilo rado pogledalo po svetu.

Nekoč se je dete zgubilo iz hiše in nekam odpotovalo.

Oče in mati sta se ustrašila. Prebledela sta in se spogledala. Drug drugemu sta uzrla solze v očeh.

In oče je vzel romarsko palico in mati je povezala potno culo. Šla sta v svet, da poiščeta dete.

Zavila sta v polje in ga klicala. Rekla sta si:

»Dete je odšlo nabirat cvetice.«

Ni se jima oglasilo, ni ga bilo na polju.

S polja ju je pot pripeljala v gozd. Hodila sta med drevesi, po stezicah kraj mehkih mahovitih blazin in sta govorila:

»Dete je šlo v gozd, da bi videlo zajčke in srne. Utrudilo se je. Leglo je na mah in zaspalo.«

Prehodila sta gozd. Deteta nista našla.

Iz gozda sta se spustila k potoku. Preskakovala sta okroglo kamenje, postajala na produ in klicala.

Potok je pel čez skale, a dete se ni oglasilo.

Dospela sta k tolmunu in pogledala vanj:

»Morda je padlo dete v globoko vodo in dobiva vsaj trupelce.«

Tudi v tolmunu ni bilo deteta. Le svoja izjokana obraza sta videla na vodni gladini.

Vprašala sta ribice, kje bi bilo njuno dete. Ribice so odmajale z repki in niso odgovorile.

Obrnila sta se od potoka in se vzpela na ozke, strme steze. Znoj jima je lil s čela. Trnje je segalo na stezo in ju zbadalo, grmovje ju je šibalo. Izmučena sta dospela na vrh, nad brezno.

Bila sta trudna, a nista sedla. Bila sta lačna, a nista jedla. Šla sta iskat dete.

Gledala sta po mahu in lesovju, ali se ne bi kje poznale detetove stopinje. Oprijela sta se starikavih debel na robu strmine, se sklonila nad prepad in rekla:

»Morda je padlo dete v brezno. Če ne več živega, vsaj mrtvega naj dobiva.«

V prepadu so ležale le ostre skale.

Pogledala sta v gore in sta jim zaklicala. Potožila sta soncu, nebu in oblačkom. Vse je tiho, trdo molčalo.

Zdaj milo zajokata.

Mati je odložila culo na tla in je rekla:

»Nočem je s sabo. Nikdar več ne bom jedla.«

In oče je prislonil palico h grmu:

»Ne rabim je odslej. Nikdar več ne bom potoval po svetu.«

Brez upa, z bridkostjo v srcu sta se vračala domov. A ko sta prišla v bližino doma, glej, je pokukalo dete izza drevesa kraj hiše.

Pokukalo je, se zasmejalo ter šteklo očetu in materi v objem.

Dete se je bilo namreč skrilo za drevo. Dete se je hotelo le igrati.

Oče in mati sta privila dete k sebi in njune solze so kapale v njegov smeh.

Šele dolgo nato sta oče in mati prav potihoma dahnila:

»Zakaj si to storilo, dete?«

J. Langerholc

Tako govori le mati

Nekaj je precej močno potrkalo na vrata. Domačin ne bo, tako potrka le beraška roka. Odprli smo mu in pred menoj je stal postaren in precej poraščen možakar z divje razmršeno brado.

Prejel je svoj dar, kakor ga prejme sto in sto drugih. Tako nekam od strani ga je ogledoval. Videlo se je, da mu ni všeč. Premalo se mu je zdelo.

»Gospod, še malo dodajte,« je pričel.

»Še malo? Ne morem. Preveč vas je te vrste cestarjev, preveč.«

»Saj vam ni treba vsakemu dodajati. Samo meni dodajte.«

»Pa zakaj?«

»Ali me ne poznate?« me je po strani pogledal, »saj vendar veste, da

sva bila oba pri istem kamnu krščena. Rojaka sva. Nisem vam še delal nadlege in je tudi ne bom — veste, kmalu se bom preselil tja k Sv. Juriju, če bo Bog hotel tako. Khm, khm,« ga je začel naganjati kašelj.

Nisem ga spoznal. Samo poštena in nepokvarjena loška govorica mi je razodevala, da govori mož čisto resnico.

»Pa vas res ne morem poznati.«

»Zakaj me pa vikate? Za nas cestarje je že kar „ti“ zadosti dober. Veste, Vrbanov France sem!«

Vrbanov France! Pred menoj je začela vstajati zgodba njegovega življenja. Vrbanov France! Kakšen delavec je bil ta človek svoje dni! Vse ga je cenilo. Pa se je morebiti ravno radi tega prevzel in je začel svoje rokodelstvo popuščati in zanemarjati. In pa materin ljubljencek je bil. Ne ravno edini sinček, pač pa tako rekoč »edini«. Brata je imel, a brat je bival tam daleč v tujini. Zato se je materina ljubezen Franceta še bolj oklepala . . .

France pa je materino ljubezen znal kar na debelo izkoriščati.

Pil bi bil rad, žeja se ga je prijemala. Pa ne vodo, ampak to bi bil najraje pil, kar se tam dobi, kjer »Bog roko ven moli«. Pil bi bil rad, pa mu je v žepu že precej časa kraljevala suša.

France pa je šel in je materi iznosil dobra dva mernika krompirja tja v sosedovo jamo. Potem pa je stopil do matere in ji začel pripovedovati, da ima Matizljevka, vsem poznana vaška beračica, v sosedovi jami dva mernika krompirja, ki ga je nabrala po njivah in bi ga rada prodala in prav po ceni bi ga dala . . .

»France! Kar prenosi ga k nam, ga bom že plačala. Po zimi nam bo kar prav prišel.«

Dobra mati je sedla na Francetove limanice. France je prenosil krompir spet v domačo klet in pregovoril mater, da mu je izročila denar, ki ga bo nesel še na večer Matizljevki . . .

In ga je res nesel. Samo ne k Matizljevki . . .

Žegnanjska nedelja se je bližala. Mati je pripravila mernik pšenice, da bi imela družina takrat malo boljši kruh. France je zavohal pšenico in jo skrivaj odnesel »krivemu Petru«, ki je bil vedno pripravljen kupovati krivično ali pravično pridobljeno blago.

»Danes pa moram poslati v malin,« je rekla mati tistega dne, »France, pomagaj mi no zadeti tisti mernik pšenice. Saj veš, da ga sama ne bom zmogla.«

»O, saj ste še močni, mati,« se je opravičeval France, »to boste še kar sami zadeli.«

Malo z nejevoljo se je odpravila mati pod streho, France jo je pa popihal tisti čas iz hiše . . .

»France! Kje pa si, France!« je klicala mati, France pa je ni več slišal. Zaneslo ga je v gostilno. Ali zato, ker je imel denar, ali zato, da bi malo pomiril svojo vest, ali tudi samo zato, da se je izognil trenutne nevihte v domači hiši?

»Ali si ga kaj videla, kam je šel?« je Vrbanka vpraševala sosedo.

»Kdo pa, mati?«

»I, kdo! Naš France! Pomisli, kaj mi je naredil! Cel mernik pšenice mi je procal! In zadnjič me je za krompir napeharil, da sem domač krompir od njega kupila! Ti grdoba grda ti!«

»Pa vam res nagaja ta vaš France! Od sile je navihan.«

»Ja, kaj pa je tebi hudega naredil?«

Kdo je tako vprašal? Kdo je edini mogel tako vprašati? Tako more govoriti le vedno odpuščajoča, vedno vsako krivico sproti pozabljajoča materina ljubezen . . . Iz vsakih drugih ust bi bila taka beseda nerazumljiva.

Kako rad bi bil začel Francetu brati levite in mu malo izprati njegovo vest. Morebiti še bolj kosmato kakor je bil on sam. Pa ga že ni bilo več. S ceste se je še enkrat ozrl proti meni, kakor bi mi bil hotel reči: »Pusti me v miru!«

Kako pa se je France tolažil s svojo vestjo . . . Morebiti ga je ravno to tako hitro odneslo . . .

Silva

Čudovito mirno so se vsipale snežinke na cesto, ki se je v ozkem traku vplekla med golimi, ionatimi kostanji. Sivo nebo se je skoro dotikalo streh in kamor koli so se ozrle oči, so postale otožne.

Silva je slonela pri oknu in zrla v snežinke. Zavita je bila v črno, zakrpano materino ogrinjačo, noge pa je imela povite v debelo odejo.

Žalostna je bila Silva, tako žalostna kakor še nikoli. Sama je bila doma. Oče je šel zjutraj na delo. Z mestnimi delavci je čistil zasnežene ulice. Kmalu za njim je odšla tudi mati. Dvakrat na teden je čistila pode pri zdravnikovi gospe, da je zaslužila za zdravila.

In Silva je bila sama. Gledala je v snežinke, na belo ulico in na ionate kostanje. O, da bi mogla ven, da bi se sankala s Poglajnovim Marico in Poženelevim Tončkom! Kako srečna bi bila! Toda Silva ni smela ven in tudi mogla ni. Od tistikrat, ko se je bila močno prehladila, so ji ohromele noge in le z materino pomočjo je prišla do okna, kjer je vsak dan posedala. Kako je jokala od začetka, ko ni mogla v šolo. Vedno sta hodila skupaj s Poženelevim Tončkom, sedaj pa mu je samo pomahala z ročico skozi okno, ko ga je videla iti mimo s torbico na rami. In ko je Tonček izginil za ovinkom, je Silva vselej jokala.

Sneg je naletaval vse gosteje in Silvi je postajalo čedalje bolj tesno in samotno.

»O, ko bi Tonček ne imel šole, gotovo bi pritekel,« si je mislila in se naslonila z glavo na šipo.

In se je spomnila, kolikokrat je prišel ob jesenskih večerih in ji prinesel zadnjih jesenskih cvetlic. Usedel se je k njej in ji pripovedoval vse, kar je slišal v šoli. Velikokrat jim je učiteljica pripovedovala pravljice. Vse si je Tonček dobro zapomnil in kako tiho ga je Silva vselej poslušala. Tako lepo je znal Tonček pripovedovati. Čisto tiho sta sedela v sobi in Silva si skoro ni upala dihati. Roke so se ji tresle od razburjenja in ko je Tonček končal, je dolgo molčala. In Tonček tudi.

Posebno lepa je bila tista o bolni slepi deklici, ki je imela samo staro mater in bratca, ki je bil veliko mlajši od nje. Deklici je bilo ime Nika in ker sama ni mogla nikamor iti, je poleti posedala na ortu in se igrala s cveticami, pozimi pa se je tiščala peči in se razgovarjala z bratcem.

Nekoč pa se je Niki sanjalo, da je nekje daleč dežela, kjer pod visoko goro izpira studenec s čudežno vodo, ki ozdravi vsako bolezen. Zjutraj je bratcu razodela sanje in naslednjo noč je ta odšel na pot. Ko se je Nika zbudila, je bila bratčeva postelja prazna. Silno je jokala za bratcem in stara mati tudi. Povsod so ga iskali, toda zaman. Tako so ga počasi pozabili in le Nika se ga je vsak večer spomnila in molila zanj. Velikokrat je med jokom zaspala.

Nikin bratec pa je bil medtem že davno v tisti daljni, čudoviti deželi. Dobri ljudje, ki so bili tam, so mu pokazali čudežni studenec in bratec slepe

deklice si je nalovil vode v stekleničico, ki jo je bil vzel s seboj. Toda lepota, ki je bila razsejana okrog in okrog, ga je omamila in pozabil je na trpečo sestrico in na staro mater.

Toda vsak pečer, ko je bil že blizu sanj, je zaslišal Nikin glas. »Bratec, kod hodiš tako dolgo? Glej, čakam te, tvoja sestra te čaka.«

Poslušal je, toda ko je glas utihnil, je zaspal in zjutraj je zopet pozabil na vse. Bil pa je tisti glas Nikin glas, kajti njen angelček varuh je vsak pečer nosil njeno molitev k bratčevi postelji.

Neko noč pa se je bratec zbudil, kajti po vsej sobi je tako pretresljivo jokalo, da je tudi sam zajokal. Vedel je namreč, da tako joka le Nika. Takoj je vstal, zapustil svoje prijatelje, vzel stekleničico s čudežno vodo in od-potoval. Silno dolgo je potoval, ker je mnogokrat zašel, toda nazadnje je le prišel v rojstno vas.

O, kako silno sta se ga razveselili Nika in stara mati. Nika je takoj, ko se je umila s čudežno vodo, spregledala in veselja kar ni hotelo biti konec.

Silvi sta se utrnili solzi in stekli po šipi. Ona nima bratca, da bi šel v tisto daljno deželo. Morda bi šel Tonček, toda on mora hoditi v šolo, pa tudi njegove noge so predrobne za tako dolgo pot. Omagal bi in nikdar več bi ne prišel nazaj.

V ortincu je naletaval sneg in se vsipal na veje golih kostanjev. Silva je nepremično zrla na belo, ozko pot, ki se je vlekla med hišami, in mislila na čudežno vodo, ki bi gotovo ozdravila tudi njo ...

Jan Plestenjak

Urbanova Mina

Snega je padlo za poldrugi meter. Take zime vsa vas ni pomnila, le nekaj nadušljivih starcev se je medlo spominjalo, da je davno, davno zasul sneg vhode in da so si ljudje morali kopati rove, če so hoteli do hlevov.

Bilo ga je že poldrugi meter, pa še ni jenjal. Bajtarske strehe so se kar šibile, v okna je nametalo snega, da so bila slepa, drevje se je pripogibalo do tal in v prostrani ravnini se je vse zakopavalo v sneg. Zdaj in zdaj se je odkrehnila veja in je zagrmel na tla vrhač, zdaj in zdaj se je zrušila streha, ali se pa sesula za silo postavljena koliba.

Živina v hlevih je tulila, gospodinjje z otroki, hlapci in deklami so molile, gospodarji pa grizli in goltali jezo.

»Vse bo polomilo!« je kriknil Ovsenar.

»Vem, da je pod planino okleščeno!« je potarnal Močeradnik.

»Zdaj pa še to!« je zajokala Žirovka, ki ji je pšenico toča pobila, ajdo slana pobelila, zelje so ji pa gosenice požrle.

»Ježeš, Ježeš!« je jecljala Urbanova Mina, bajtarica samica, ki se je vse življenje pehala po svetu, da je na stare dni bajto kupila, vsaj toliko, da lahko reče, da na svojem sedi in da skozi svoje okno gleda in da okrog bajte raste njeno drevje: presedovka, hlebčar, kosmač, ropotuljčkar, cibara in medenična češplja. Kosmaču je odkrehnilo najlepšo vejo, cibaro prelomilo na dvoje, hlebčar se je pa nagnil in korenine so pogledale iz snega.

»Marija, pomagaj!« je izgoltala in po namrogeni koži so se sprožile kot lešnik debele solze. Zaskrbelo jo je, kaj bo s streho. Morda bodo prečniki popustili, morda so križniki prepereli, bogve, če so stropnjaki dovolj trdni.

Odracala je k peči, da bi ne videla še hujšega. Zunaj pa je naletavalo in struga potoka Žabnice se je polnila, trgala brvi in odnašala odkrhnjene vrhove jelš in topolov, gradila jezove in se razlivala po snegu, silila v hleve, drvarnice, lomila, podirala in neusmiljeno grozila.

Pri Jakovih se je sesedla streha, le dva pokončnjaka sta vpila k nebu in izzivala sneg, se majala, kot bi žugala in zaklinjala maščevanje.

»Kaj bo, kaj bo!« je jokala Jakovka, Jakovec si je pa natočil žganja, da bi se potolažil in pozabil na obup.

Mina je odcopatala pred ognjišče. V zakrpano in kot stara škrbina v čeljustih občutljivo peč je varno pomaknila še dva panjača.

Strah jo je bilo in prižgala si je luč, prej pa še pogledala, če ima dovolj smrdljivca. Ni se mogla domisliti, kaj naj počne; če je prijela za šivanje, se ji je zdelo, da jo peko oči, če je jela plesti, so ji bili prsti prenerodni, in če se je lotila brati, že pri tretjem stavku ni vedela za vsebino prvega. Odložila je časopis, pa odprla mašno knjigo. V mašni knjigi so vendar molitve, to jo bo priklenilo, si je mislila. In je brala: »Vsemogočni večni Bog, nebeški Oče, poglej z očmi svoje neskončne milosti naše bridkosti, nadloge in težave...« Brala je, ni pa molila. Pri besedi bridkosti, nadloge in težave je mislila na pomoljeno drevje, brala pa še naprej: »Po tem Gospodu Jezusu odvrni, milostljivi Oče, zaslužene šibe, sedanje in prihodnje nevarnosti, pogubne upore, vojsko, draginjo, bolezni in žalostne, hude čase!«

Nekaj jo je poklicalo, vsaj tako se ji je zdelo. Odkrevsala je k oknu; nikogar ni bilo zunaj, le hlebčar je razgaljal svoje korenine in ranjeni kosmač je jokal in cibara se je sama sebi smilila.

»Joj, joj!« je skoro zatulila in se opotekala k peči. Pod čelešnikom je izdolblja votlino in jo zapirala s pečnico. Nihče ne bi vedel, da se za tisto pečnico kaj skriva, najmanj pa, da Mina tam spravlja svoje dragocenosti.

»Vse bo šlo, vse bo šlo!« je tarnala, odmaknila pečnico, odvezala vrečico in jela šteti.

»Tole sem prihranila pri Kozincu, tole pri Jergu, no, pri Križaju nisem bila dolgo, pa bo žel!« se je ogovarjala in zlagala kupček h kupčku.

»Za stara leta!« je šepnila. »Kaj nisi dovolj stara?« jo je nekaj zagovorilo, da jo je zazeblo.

Štela je in štela, Žabnica je pa lomila, trgala, uhaljala v hleve in v spodnjem koncu tudi v hiše. Sneg pa še ni pojenjal. Plasti na strehah so se vidno debelile, in hiše so se kar pogrezale v sneg. Le okna je bilo videti, drugače pa sneg, sneg, sneg...

Povelčev France je gonil živino iz hleva. Bredel je vodo in pokal z bičem, voli in krave in teleta so pa tiščali pod streho in se otepalji snega, ki jih je neprijetno ščegetal. Jergov oče je tental in bendal, pa nič ni pomagalo, prašiči so mu vsak trenutek ušli v svinjak, čeprav je bilo v njem že za dve pedi vode in se je bilo bati, da ga voda, pomešana s snegom, vsak čas odriga in potegne za seboj.

Ratinkova hiša je bila od vseh strani zalita in živa duša ne bi mogla v hišo in ne iz hiše. Dobro, da je zidana, leseno bi izpodkopalo, skrivilo stene in nagnilo v brozgo.

Bilo je komaj štiri popoldne, pa so morali povsod prižgati luč, če so se količkaj lotili dela.

Mina je štela in štela, obujala grenke in sladke spomine in pozabila na sneg in na hlebčarja, kosmača ter cibaro.

»O, to pa to, Rajželj je bil pa mož. Še oženil bi me bil, če bi bila le hotela!« se je pogovarjala glasno. V peči pa je prasketalo. Skozi razpoke v peči so zdaj in zdaj švignile iskre.

Večerilo se je, Mina pa je čepela pri peči in neprenehoma zrla v kupčke srebrnega in papirnatega denarja. Sneg pa je naletaval in vmes dež.

Zaskripalo je nekaj in luč je strepetala. Mina je segla po kupčkih in jih metala v predpasnik, se skrčila in se zavila v cunje, ki so visele izza peči.

»Jezus, Marija!« je kriknila in se stresla po vsem životu.

Pod streho se je nekaj razpočilo, se krčevito upiralo, stokalo, ječalo, potem pa onemoglo treščilo...

»Bog in sveti križ božji!« se je pokrižala Mina, padla po tleh, čutila je le, da se je peč podrla in da je gorečo panjačo vrglo iz peči. Luč je ugasnila in zazdelo se ji je, da zija vanjo sto rdečih, izzivajočih oči.

Dušilo jo je in skušala je vstati. Pa se je opotekla, nekaj jo je pritislilo k tlom.

»Pomagajte, pomagajte!« je še izgoltala, potem pa jo je nekaj stisnilo za grlo in nič več ni vedela za svoj hlebčar, za cibaro in kosmača. Sikajoči plameni so jo objeli, telo je podhrtevalo, tramovje pokalo in vodeni curki raztopljenega snega so hoteli krotiti besnečo jezo razdivjanega ognja.

»Gorí!« so vpili na vasi.

»Gorí!« je bil zvon, pomagati pa nihče ni mogel. Od vseh strani je divjala voda, nihče ni vedel, kje da ima žabnica strujo. Okrog Urbanove hiše je bilo jezero in v njem so se razgledovali plameni.

Stene so zgorele, se sesule v goreče stropovje, ki se je že prej zrušilo na tla in zagreblo Mino in vse njene kupčke srebrnega in papirnatega denarja, ki se ga je prilepljalo trpljenje in pritrgavanje.

Šele čez nekaj ur so mogli do ruševin in odkopali Mino, ki pa je bila oglje med ogljem. Le mašna knjižica, ki jo je Mina brala, je bila še odprta in čisto razločno je mogel Jerga še brati: »Po tem Gospodu Jezusu odvrni, milostljivi Oče, zaslužene šibe, sedanje in prihodnje nevarnosti, pogubne upore, vojsko, draginjo, bolezní in žalostne, hude čase!«

MAKSIMOV

Sneženi mož

POJDIMO IN IZ SNEGA

NAREDIMO SI MOŽA,

TAKEGA KOT MOŽ JE PRAVI:

LONEC STAR IMEJ NA GLAVI,

METLO NAJ DRŽI V ROKAH,

DA BO VRANAM VEČJI STRAH.

DOLG IN ŠILAST NAJ BO NOS,

KOT SE Z NJIM POSTAVLJA KOS.

SUKNJO Z GUMBI MU ZAPNIMO

IN PRED NJIM ZA PEČ ZBEŽIMO,

KER NAS ZMRAZIL JE MOŽIC —

IN OČETOV SPLAŠIL KLIC.

Smuk

Smuk! Smuk! Smuk!
bela zima kliče,
čez poljane, griče.
Drzno zadroimo,
glasno zakričimo:
»Smuk! Smuk! Smuk!«

Smuk! Smuk! Smuk!
Sonce je prismuk,
za oblak se skrije,
iz nas norce brije,
draži mraz, da v lice
strelja nam puščice.
Smuk! Smuk! Smuk!

Smuk! Smuk! Smuk!
Že skovika čuk,
zvezde so prižgane,
glave so zaspane.
Zdaj pa v postelj — smuk!

Mirko Kunčič

Žalostno pismo

Joj, nekaj groznega, bratec, pri nas
se je zgodilo sinoči!

Čudno, da moje ubogo srce
v žalosti črni ne počí ...

Z milim pogledom izdihnili nekdo
je svoje mlado življenje.

Vem, da je revež za zmerom prestal
zemsko gorje in trpljenje. —

Pa je vseeno biló mi hudó,
da sem kar v izbo zbežala
in tam na postelji svoji za njim
bridko, prebridko jokala.

Bratec, še ti med solzicami nanj
sladke obujaj spomine!
Veš, kako priden bil pujsek je naš.
Očka zdaj dela koline ...

Ogenj je nosil

Živa kopica otrok se je prerivala ob ognju. Čeprav je grmada že dogorevala, je vendar bližnje fantiče žgala v obraz. Z rokami so si ga morali zakrivati. Vsakdo je hotel biti prvi ob ognju. Saj še ni bil blagoslovljen. Pa kdo bi čakal doma do sedmih, ko pa je tako prijetno stati ob grmadi in se prepirati, kdo ima boljše gobo. Ha, kresilna goba! Kako prijetno zadiši, kadar se je oprime iskra! Največjo je imel Pocarjev z Radovne. Kako tudi ne, ko ima dve debeli uri do doma!

Penklačev Tonček se ni mogel preriti do ognja. Premajhen je bil, da bi mogel razriniti fantine. Šele prvič bo letos nosil ogenj. Pa ga še malo ni skrbelo: saj je na cvetno nedeljo nosil kar tri beganice: Lešnikovo, Tratovčevo in še domačo. Tonček se je samemu sebi zazdel velik. In ta novi klobuk! Mama mu ga je kupila na cvetni petek, ko je bil v Gorjah semenj. Samo na cvetno nedeljo dopoldne ga je smel pokriti. Tudi danes mu ga mama ni pustila, pa ga je skrivaj vzela. Zakaj pa bi ga ne, saj je danes, ko gre po ogenj, prav tako velik praznik kakor cvetna nedelja. Morda je še večji. Pa se le ni mogel potolažiti, ker ni ubogal mame. Huda bo, morda ga bo še celo nabila, ko pride domov.

Oj, ta novi klobuk! Zelen je bil in tako lepo okrogel. Tri velike zvončke si je mimogrede utrgal, na leskovem grmu pa je odlomil vejico s prašnimi abranci in jih zataknil za trak. Cicmanov Joža kar postrani pogleduje. Naj le! Nima vsakdo takega klobuka!

Ura je počasi natolkla sedem. »Že gredo!« je završalo med gručo in pričeli so se še bolj prerivati. Velikonočno svečo so otroci brž opazili. Trioglati svečnik tudi. In gospod župnik v vijoličastem plašču, pa ministranti — in še toliko drugega —. Fantini so se tako zagledali, da niso slišali cerkovnika, ki je že drugič vpil: »Zdaj pa le tiho! Pa odkrijte se!« Še enkrat je zavpil: »Klobuke dol!« Cicmanov Joža še vedno ni slišal. Cerkovnik je stegnil svojo dolgo roko in mu potegnil klobuk z glave. Pa je najbrž zgrabil za lase. Joža je namreč skremžil obraz in se umaknil iz prve vrste.

Zdaj se je Penklačev Tonček preril prav do ognja. Pred obrazom je držal klobuk. Vendar vročina ni dobro dela zvončkom: vso svežost jim je izpila. Abranci pa so se v vročini razpustili: široko so se naježili in če je Tonček klobuk potresel, se je usul cvetni prah na klobukove kraje.

Otroci so zažgnali vrišč. Župnik je zaprl knjigo. Divje prerivanje se je začelo. Vsakdo je hotel prvi do ognja. Cerkovnik je mislil, da bo moral vmes poseči, pa je moral v cerkev. Tonček je imel prekuhano gobo. Tudi tolčena je bila. Hitro se je bo oprijel ogenj, da bi le do žerjavice mogel. Pa je imel prekratko žico in vedno, kadar je skušal prižgati, ga je roka zapekla in jo je umaknil.

Končno se mu je zazdelo, da se je na vogalu gobe utrnila iskra. Razpihal jo je, da se je ogenj razpasel po precejšnjem kosu. »Ne bo ugasnila.«

Zavihtel je gobo visoko nad glavo. Tekel je proti domu, da je komaj sapo lovil. »Hitro moram biti doma. Mama bo vesela in ne bo huda radi klobuka,« se je izpodbujal.

Vrtil je gobo nad glavo. Pa sam ni vedel, kdaj se mu je nekam zaplela. Oplazil se je po glavi in takoj nato še enkrat. Zbolelo ga je. Če bi ga kdo takole udaril, bi jokal, danes pa ne. Velika sobota je danes, Tonček nosi blagoslovljeni ogenj in nov klobuk ima.

Že je bil v Zakopih. Najrajši bi zavriskal. Koliko je zvončkov v Zakopih! Vse belo jih je bilo in sami tisti veliki, na visokih steblih. Kaj ko bi vsi mogli zvoniti? Morda pa bodo danes, ko bo vstajenje. Škoda, da bo v procesiji in jih ne bo slišal. Pod grmovjem in visoko gori v breg pa so cvetele kurjice.

Tako lepo bele so bile, le nekaj jih je že zardevalo: te bodo kmalu odcvetele, je vedel Tonček. Tedaj so se pri fari oglasili zvonovi: razvezali so jim betice in zapeli so prvo alelujo. Kdo bi ne bil vesel? Spet bi bil Tonček najrajši zavriskal, pa je samo klobuk popravil.

»Au...«

Ko je mislil popraviti klobuk, ga je nekaj v prste speklo. Kakor žerjavica! Zgrabil je kraje in vrgel klobuk na tla.

»Ojoj! Prejoh — novi klobuk!«

Čudno se mu je raztegnil obraz, a iz jokajočih oči ni bilo solza.

Novi klobuk je bil preluknjan. Košček tleče gobe je padel nanj in ga zažgal. Tonček je brž ugasnil tlečo klobučevino — a kaj? Dve luknji sta se zlobno režali vrh klobuka. »Ojoj — novi klobuk!«

Šele ko je pomislil, kaj bo doma, so se mu udrle solze. O — kaj če je tepen, da bi bil le klobuk spet cel. Še mrdnil bi ne, ko bi ga topli. — A klobuka ne bo več! Skoraj glasno je tulil. Zdaj bo moral vse leto nositi tisto staro kapo. Le zakaj ni mame ubogal? Klobuk bi bil zdaj lepo doma v omari in cel bi bil. Zdaj bo pa brez klobuka in še tepen bo. Pa prav za prav ni nič kriv, saj ga ni nalašč. Pa si kar ni mogel dopovedati, da ni nič kriv, ko vendar ni ubogal mame.

Komaj je stopil v vežo, že je od nekod planila sestra: »Kakšen pa si? Ejeje — pa novi klobuk?« Tonček je planil v črno kuhinjo; morda se je hotel skriti, ko je bila tema tam. Pa je bila ob njem mati.

»Sam ne vem kako...« je jecjal Tonček. Mati ni rekla ničesar, le za tram ji je segla roka. Leskovka je bila tam. Potem je padalo... Tonček je spustil gobo iz rok in tudi klobuk se je zatrkiljal po kamenitem tlaku črne kuhinje.

»Pa sem ti pravila,« si je oddahnila mati, nato pa je spet padalo.

Tonček je stisnil zobe in ni zajokal. Prvič v življenju je čutil, da je zaslužil hujšo kazen. Na tako velik praznik kakor je velika sobota, pa ni ubogal. Prav je, da ga mati tepe, čisto prav. Zakaj pa se je postavljal s klobukom.

Komaj ga je mati spustila iz rok, že je pograbil gobo in zbežal. »Najprej k Lešniku!« — »Hu-u! Že nazaj?« se je začudila mati. Vzela je gobo in podkurila ogenj. Tonček je trepetajoč čakal plačila. Morda bodo pirhi? O ko bi bili, da bi jih imel več kakor sestra! »Na, ko si beganico nosil in ogenj! Boš pa za pirhe imel.« Mati mu je stisnila v roko nekaj okroglega. »Morda sta dva dinarja?« je tipal, ko je planil čez prag proti Tratovcu. Še zahvaliti se je pozabil. Ko je videl, da ima v pesti kovača, je sklenil, da pojde popoldne in se bo zahvalil. Kovača pa bo dal mami za nov klobuk.

»Zakaj si pa ves obvekan?« so ga sprejeli pri Tratovcu. Najrajši bi bil kar molčal, pa jim je moral vse povedati. Le tega ni povedal, kako je bil

tepen. Kaj pa jih skrbi. Pa je Tratovčeva mama tudi to uganila. Pa ni nič rekla, le v kamro je šla. Kar brž se je vrnila. Zelen klobuček je imela v rokah. Prav tak je bil kakor Tončkov, le trak je bil zadaj razcotan. Pa prav malo. »Našemu Petru je tale premajhen, tebi bo pa kar prav,« mu ga je poveznila na glavo. »Ga boš pa za pirhe imel, ko si nam ogenj prinesel.«

Tonček ni vedel, kako bi se zahvalil. Samo jeciljal je nekaj.

Potem je stekel domov. Zdaj se mu je zdejo, da ob poti pozvanjajo zvončki, prav razločno je slišal, da cingljajo: aleluja, aleluja, aleluja...

Karel Mausser

Spomin iz mladosti

Pet nas je bilo. Jaz, Boštetov Pavel, Mlakarjev Jože, Petrovčev Drago in Urbanov Boris. Stali smo pred krščanskim naukom za cerkvijo in metali snežene kepe v električne žice, da so tanke snežene črte pršele na tla. Prijetno je bilo gledati, ko so se žice zibale in se dolgo, dolgo niso mogle umiriti.

Tedaj je prišla mimo nas Čemzarjeva Marica. V drugi razred je hodila, še dobro se spomnim. Imela je samo še očeta, ki je bil sluga pri nekem advokatu. Mater je zgubila pred nekaj meseci in vsak dan je zahajala na njen grob. Tudi tokrat je mislila in že je držala za železno kljuko, da bi odprla vrata na pokopališče.

Tedaj pa sam ne vem, kako se je zgodilo. Mlakarjev Jože je zagnal kepo, ki je Marico oplazila vrh glave in ji snela čepico. Vsi smo se zasmejali.

Marica ni rekla besede. Pobrala je čepico, jo otresla snega in odšla na pokopališče.

Med nas je legel molk. Drug za drugim so se zgubili v cerkev, le jaz nisem šel. Čakal sem na Marico. Prišla je s pokopališča vsa tiha in s sklonjeno glavo. Ko je šla mimo mene, me je pogledala in videl sem, da je jokala. Hotel sem ji reči besedo, toplo in iskreno, pa je kar nisem mogel spraviti iz sebe.

Ko je izginila v cerkev, me je premagala boleost. Šel sem na pokopališče, na grob Maričine matere. Usedel sem se kar v sneg in težko mi je bilo pri srcu. Ob meni je gorela drobna svečka, ki jo je bila Marica prižgala, in tako vroče sem čutil svoj greh, da si nisem upal v cerkev.

Po krščanskem nauku je prišla Marica zopet na grob. Ko me je zagledala, sem videl, da mi odpušča.

Nasmehnil sem se, odšel in bil vesel kakor grešnik, ko gre iz spovednice.

Karel Mausser

Ko so nesli k žegnu ...

Kolač so mati v jerbas položili
in troje rdečih pirhov so dodali;
potem so nam, ki smo krog mize stali,
pomen vsegá takole razložili.

Kolač je Kristus — v grobu zdaj počiva —
in rdeči pirhi kri so, ki je lila,
da svet bi grešni greha odrešila
in ga še zdaj iz dneva v dan umiva.

Še troje hrenovih je korenin dodala.
To so žebliji, ki so Boga pripeli
na križ. In ko so ga Judje kleli,
bridkó pod njim Marija je jokala.

Nazadnje gnjat so mati priložili
(in te otroci bili smo najbolj veseli).
Nato so prt velikonočni vzeli
in ga čez jerbas tiho pregnili.

Karel Mausser

Beganica

Ko sem proikrat nesel beganico v cerkev, sem hodil v drugi razred. Dotlej jo je nosil brat. Za slovesni dan sem se pripravljajl že teden prej. Nabral sem bršljana, da sem okrasil beganični vrh in še mačic sem nataknil med šibe. Brat mi je pomagal s svetom, da bi bila moja beganica najlepša.

O, dobro se še spominjam, kako sem oprezoval pri sošolcih, da bi videl, kako jim gre delo izpod rok. Beganice vseh so bile dokaj manjše od moje, toda po lepoti jo je prekašala beganica sosedovega Tončka. Bila je vsa okrašena s pisanimi trakovi, ki so se svedrasto spuščali prav tja do sredine. Takoj sem jih hotel imeti tudi jaz in ko je še brat prosil zame, mi je mati dala dinar, da sem jih kupil pri mizarju. In ko sem jih navezal med bršljan, se mi je zdelo, da tako lepe beganice še nisem videl v svojem življenju.

V soboto zvečer pa sem zaprosil mater za jabolka. Še nekaj jih je bilo v kašči in jaz sem dobro vedel, da jih hrani za mojo beganico.

Prinesla mi jih je v predpasniku in jih stresla na mizo. Dobro se še spomnim, da jih je bilo osem. Lepo rumena so bila in tako dehteča, da bi se jih bil takoj lotil, ko bi mi ne bila beganica venomer v mislih.

Nato sem vzel iglo za pletenje in vsako jabolko prebodel od peclja do muhe. Skozi luknjice sem potegnil orvico in tako napravil venec, ki sem ga privezal malo pod vrh beganice, da se je ta kar krivil.

Novo veselje mi je napravil brat, ki mi je dal štiri pomaranče. Teh si nisem upal preluknjati. Navezal jih je brat, ki je bil tega že vajen.

Na svetno nedeljo sem ponosno stopal v cerkev in od strani opazoval Petračevega Tineta, ki je šel s prazno beganico malo pred menoj.

In ko sem se ozrl na svojo, ki se je kar šibila pod težo, mi je nenadoma postalo čudno težko. Vedel sem, da ni dolgo, kar je Tinetu umrla mati in da oče zasluži komaj za najpotrebnejše. Bog ve, kako je Tine hrepenel, da bi mu oče prinesel iz mesta jabolk in pomaranč. Kako žalosten mora biti v srcu! Nekaj mi je branilo, da bi ga poklical in mu dal delež od svoje beganice. Trdo sem stopal za materjo in ko sva Tineta pustila zadaj, si nisem upal doigniti oči, da bi se morda ne srečala s pogledi. Še pozdravil ga nisem.

Vso mašo mi je bil Tine v mislih, da niti moliti nisem mogel. Neprestano se mi je zdelo, da me gleda izza stebra, kjer se je bil ustavil, in me prosi.

In v srcu mi je ostajalo usmiljenje.

»Revež je,« mi je prigovarjal mehak glas. »Daj mu od svojega!«

»Nikar!« je nekdo nasprotoval v meni. »Tvoja beganica je najlepša. Ne trgaj z nje.« Skušal sem moliti, pa zaradi razmišljenosti nisem mogel.

»Daj mu!«

»Nikar!«

»Daj mu!« je zaihtelo v meni.

Ko so orgle utihnile, sem se kakor v omotici rinil skozi vrata. Tine je šel za mano. Zunaj sem ga počakal in ko sva šla skupaj, se mi je zdelo, da mi postaja korak čedalje lažji.

Pri Tratnikovem kozolcu sva se ustavila.

Iz žepa sem potegnil nož in prerezal orvici. Jabolka so se usula po tleh. Tine je strmel in me ni razumel.

»Na, Tine! Vsak polovico.«

In sem mu porinil štiri jabolka v žep.

»Pa še dve pomaranči,« sem se mu nasmehnil.

Nekaj časa me je začudeno pogledoval, potlej se je pa zasmel, kakor se je znal le on.

Skupaj sva odšla domov. Beganici sva imela prazni, ker sva jabolka in pomaranči dala v žep. In ko sva se ločila, sva se domenila, da greva popoldne po zvončke.

Pavle Kveder

Finska — dežela jezer, gozdov in najboljših sportnikov

V zadnjem času slišite mnogokrat o Finski. Gotovo bi radi vedeli kaj več o tej zanimivi deželi.

Finska je napredna severna država. Po površini meri 388.500 km² (cela Jugoslavija in pol!), a ima samo 4.000.000 prebivalcev. Je republika, t. j., v njej ne vlada kralj, pač pa volijo vsakih 6 let predsednika.

Finska je revna, a srečna in vzorno urejena država, morda edina država na svetu, v kateri ne poznajo brezposelnosti in beračenja. Tudi milijonarji so med Finci menda tako redki, da bi jih našteali na prste. Ljudje niso bogati, pa vendar tudi revežev ni med njimi. Tam ima vsak svoje delo, zanj pa je toliko plačan, da se lepo in pošteno preživlja. Beračenje jim je nepoznano.

Dežela, v kateri prebivajo marljivi Finci, je valovita. Njeno površino sestavlja več deset tisoč jezer in pa nepregledni brezovi in iglasti gozdovi. Posebno sever in vzhod sta zelo gozdnata dela države. 57% vse finske zemlje so gozdovi, 30% pa je jezer in močvirij. Finska, ki jo sami imenujejo Suomi,

Finska pokrajina z jezeri in gozdovi

je torej dežela jezer in gozdov. Gozd je Fincem glavni vir dohodkov in bogastva. Njihova lesna industrija je po velikosti med prvimi v Evropi. Les in lesne izdelke (celulozo, papir, lepenko in podobno) izvažajo. Jezera, ki se prelivajo druga v drugo, so jim kot vodna pota zelo poceni, pa tudi lega morij je kot nalašč ustvarjena za lahek izvoz v sosednje dežele. Jezera s številnimi slapovi so izkoristili za elektrifikacijo svoje zemlje.

Tudi živinorejci so Finci. Živino in mlečne izdelke izvažajo. Zelo razvito je poljedelstvo. Predvsem goje oves, rž in ječmen. Pridelajo pa zelo malo pšenice in jo morajo za lastno uporabo uvažati. Največ trgujejo z Norvežani in Nemci. Mnogo zaslužka jim daje ribarjenje v jezerih in v morju.

Kot naša država je tudi Finska zelo mlada. Svojo samostojnost je dobila ob koncu svetovne vojne. Odtlej pa je v vseh ozirih ogromno napredovala.

Mogočne stavbe
v Helsinkih

Glavno mesto je Helsinki in ima 290.000 prebivalcev. Čiste ulice, široke asfaltne ceste in splošna vzorna urejenost so njegove lepote. Mnogo kavaren ima in trgovin; lastniki teh pa so predvsem Švedi, finski narodni sosedje, ki so se vselili mednje in imeli na Fince velik vpliv. Mesto ima tudi veliko slaščičaren, javnih knjižnic in cvetličaren.

Zanimivo je tudi, da so prav za prav v celoti zidana na Finskem le mesta, ki so res krasna, po vaseh so pa hiše lesene, saj je lesa povsod dovolj in je za graditev poslopij najcenejši material. Po vsej Finski so ceste široke, lepo asfaltirane, vozovi, kolesa in avtomobili so tudi Fincem glavna prometna sredstva. Pa še dvojce koristnih in skoraj nenadomestljivih prometnih sredstev pozna Fince: poleti čoln in pozimi smuč.

Finci so znani kot preprosti, nepokvarjeni, resni, zaupljivi, preračunljivi, delavni in zelo vztrajni ljudje. Posebno prijazni so s tujcem. Ta prijaznost pa ni narejena; tako domači so, da se človek med njimi počuti kot doma. Otroci hodijo v šolo obvezno od 7. do 15. leta. Zato pa ni najti med finskim narodom nepismenih! Imajo tudi veliko gimnazij in strokovnih šol in kar tri vseučilišča. Važna predmeta v šolah sta telovadba in šport. Finci so postali poznani po svetu zaradi svojih športnih uspehov. Lahko rečemo, da so Finci športni narod, saj imajo oni na vsem svetu najboljše smučarje, tekače, odlične telovadce in drsalce. Žive zelo skromno, res športnikom primerno. Njihove kavarne se ob desetih zvečer zapro, gostilen pa na Finskem sploh ne poznajo! Finska hrana je zelo mnogovrstna in redilna. Jedo veliko, posebno presno maslo in ribe ljubijo. Kruh je trd, ovsen.

Nad polovico finskega prebivalstva tvorijo ženske — 56% —, zato pa opravljajo žene vse mogoče poklice. So tovarniške delavke, brivci, sprevodnice, univerzitetne uradnice in profesorice, načelnice v ministrstvih, bančne ravnateljice itd. ... Celo svojo žensko vojaško organizacijo imajo. Pa ne mislite, da zato delajo samo ženske. Moški so strokovnjaki in delajo predvsem taka dela, ki bi jih ženske zaradi teže ali odgovornosti ne zmogle.

So pa Finci gotovo najbolj pošten narod na svetu. Zaklepanje hiš in stanovanj tam ni v navadi, tuje stvari se nihče ne dotakne. Tisti, ki so potovali po Finski, pripovedujejo skoraj neverjetne stvari. Nekdo mi je pravil, da se je peljal s taksijem na izlet. Pri plačevanju pa je naneslo, da ni imel drobiža, s katerim bi plačal šoferju, pa tudi šofer ni imel denarja, da bi mu izmenjal večji bankovec. Pa mu je šofer mirno in hladnokrvno dejal: »Nič hudega, ko boste zmenjali in boste spet prišli tod mimo, mi boste že dali zasluženok!« To je zaupanje v poštenost, kajne? Časopis si kupiš na ulici tako, da ga vzameš s kupa, denar zanj pa vržeš v nabiralnik, ki je zato pripravljen. Časopise namreč raznese prodajalec po mestu, jih pusti tam, ljudje jih mimogrede jemljejo in plačajo kar v nabiralnik, prodajalec pa zvečer pobere neprodane časopise in denar.

Spet drugi mi je pravil, da je med nakupovanjem sadja pozabil na stojnici svojo aktovko. Šele zvečer jo je pogrešil. Spomnil se je, kje bi utegnila biti, odšel je tja in dobil jo je na istem mestu, kjer jo je pozabil. Ves dan je bila tam in nikomur ni prišlo na misel, da bi jo vzel.

Zanimivo je tudi, kako se Fincem po deželi razdeli pošta. Dežela je preveč prostrana, da bi zmogli pismonoše raznesti pošto po finskih domovih. Pa so si drugače uredili to stvar. Ob važnejših cestah vise na drogovih poštni nabiralniki, ki se razlikujejo od naših v tem, da niso zaprti, ampak imajo pridvižen pokrov, da ga lahko vsak odpira in zapira. V tak nabiralnik dene poštar pošiljke, pisma in tudi denar, obenem pa pobere iz nabiralnika pošto, ki so jo tjakaj prinesli okoličani. Prav tako tudi okoličani pobere iz zabojčka pošto in si jo razdele. Zabojček je torej vedno odprt, pa se ne dogodi, da bi kak nepridiprav vzel pismo ali denar — vedno pride v roke naslovljencu. Spet je to dokaz finske poštenosti.

»Res je Finska srečna dežela,« so mi pripovedovali tisti, ki so med Finci samimi vzljubili to severno pokrajino. Da, zadovoljno in srečno so živeli tam daleč na severu dobri in pošteni Finci. Zdaj pa grme topovi po tej lepi zemlji in jo izpreminjajo v ruševine. A maloštevilni Finci vztrajno in junško branijo svojo ljubljeno domovino...

Pozimi
na
Finskem

Gruntarjeva Špelica in njeni piščančki-drobljančki

»Špelica! Kam pa tako letiš? Počakaj, pojdeva skupaj!« je zaklicala Blažonka štirinajstletni Gruntarjevi Špeli, ki je nesla v roki veliko škatlo ter hitela po klanecu proti domu.

Deklica se je ozrla in nato obstala. Počakala je sosedo in ji povedala, da nese v škatli valilna jajca, ki jih je mati že pred nekoliko meseci naročila pri županstvu.

»Tako, pri vas naročate jajca pri županu? Saj imate sami dovolj kokoši in kolikor vem, jajca tudi prodajate,« je pristavila Blažonka.

»Res je!« je pritrdila Špelica, »a naša mama je vseeno naročila jajca za valjenje od drugod. Rekla je: Enkrat bi že rada imela čistokrvne štajerske kokoši, ki so menda najboljše nesnice. Čitala je v časopisu, naj se vsi tisti, ki želé imeti valilna jajca najboljših kokoši nesnic iz kokošjerejskih središč, zglasé na občini. Mama je naročila 25 jajc. Včeraj nam je gospod župan sporočil, naj pride kdo domačih po jajca. Pa je meni naročila, naj jih iz šole gredé prinesem.«

»Zdaj razumem. Vi ste valilna jajca naročili od drugod.«

»Da, iz kokošjerejskega središča. Tam rede samo take kokoši, ki znesó na leto najmanj 160 jajc. Vsaka kokoš je označena s številko. Natančno imajo tudi zapisano, koliko jajc znese na leto vsaka.«

»Beži no, kako pa naj to vedo?« je vprašala deklico Blažonka.

Špelica, ki ji njena mamica vedno kaj zanimivega pove, je brž sosedi pojasnila: »Veste, teta, tam imajo tako imenovana zaklopna gnezda. Ko stopi kokoš v gnezdo, se zaklopec zapre in kokoš ne more več ven. Šele ko znese jajce in prične kokodakati, ji gospodinja odpre in dvigne kokoš iz gnezda. Pri tem pogleda na obroček in številko, ki ga ima kokoš na nogi, in zapiše na polo papirja, katera kokoš je jajce znesla. Pa tudi na jajce zapiše s svinčnikom številko kokoši in dan, ko ga je znesla. Ker zapisuje nesnost kokoši vse leto, tudi natančno ve, koliko jajc znese na leto posamezna kokoš. Od najboljših nesnic vzamejo potem jajca za nasad. Naš očka prav zdaj dela tako zaklopno gnezdo, ker bomo tudi pri nas zapisovali, kdaj in katera kokoš bo jajce znesla. Vse tiste kokoši, ki ne bodo znesle na leto vsaj 160 jajc, bomo zaklali in pojedli. Mamica pravi, da se jih ne splača rediti.«

»To je res. Tudi pri nas imamo kokoši, pa nisem z njimi kar nič zadovoljna, ker mi vso zimo nič ne nesó,« je povedala Blažonka.

»Naše kokoši pa še kar pridno nesó,« se je pohvalila Špelica.

»Zakaj pa ne vzamete valilnih jajc tistih vaših kokoši, ki so se že v prvem letu tako dobro izkazale?« je vprašala Blažonka.

»Ker so valilna jajca najboljša od dvoletnih kokoši. Tudi še nismo letos zapisovali, koliko jajc je vsaka znesla. Od zdaj naprej pa bomo natančno vse zapisali,« je še pristavila Špelica.

»Potem bom pa kar pri vas kupila valilna jajca prihodnjo spomlad,« je rekla soseda.

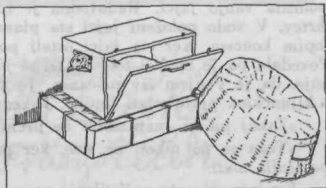
»Prav radi vam jih bomo dali,« je odgovorila Špelica.

Ker sta dospeli medtem do doma, je Špelica Blažonko lepo pozdravila, se od nje poslovila ter stopila v vežo.

Špelica je škatlo z jajci izročila materi, ki jo je takoj odprla, odvila jajca, ki so bila posamezno zavita v valovit papir, ter jih položila na polico

v čumnati, kjer je bolj hladno in ne presuho. Rada bi jih že drugi dan podložila koklji, ali kaj, ko ni prav tisti čas nobena kokoš kokala. Zato je jajca vsak dan skrbno obrnila. Tretji dan je začelo mater skrbeti, ker ni mogla dobiti v vsej soseski nobene koklje. Ker se kokoš ne da prisiliti, da bi obsedela na jajcih, so morali vzeti puro kot valiliko.

Mamica ji je pripravila gnezdo pod stopniščem. V nizek lesen okvir je položila nekaj kosov travne ruše z zelenjem navzgor. Nato ga je nastlala s praprotnjo, ki odganja mrčes; povrhu pa je dala še kratko slamo ter vse dobro stlačila. Zvečer je položila v gnezdo 3 porcelanasta jajca, ki jih je še prej nekoliko pogrela. Nanje je položila puro, ki jo je dobro nakrmila in napojila ter poprašila s praškom proti mrčesu.

Nad puro in gnezdo je poveznila zabojček z okencem tako nizko, da žival ni mogla vstati in je bila prisiljena se s prsi in trebuhom dotikati podložkov, t. j. podloženih umetnih porcelanastih jajc. Drugo jutro jo je mati dvignila z gnezda, da se je pura nasitila in opravila svojo potrebo. Medtem je mati jajca zopet pogrela in položila puro nanje. Tretji dan je storila prav tako. Komaj se je pura nasitila, že je sama poiskala gnezdo in hotela naprej valiti. Mamica ji je odvzela porcelanasta jajca in ji podložila vseh 25 valilnih kokošjih jajc. Na koledar je tudi zapisala datum, kdaj je jajca podložila.

Vsak dan sta z mamico nakrmili in napojili puro. Previdno in tiho sta se ji približali, da se ne bi žival prestrašila. Mirno in prav narahlo je mamica kokljo dvignila ter odnesla v vežo, kjer ji je pripravila zrnje in vodo. Četrta ure je pura zobala, se napila in nato še otrebila. Mamica je ta čas gnezdo in jajca uredila, kolikor je bilo potrebno. Šesti dan sta vzeli s seboj še petrolejko in kos lepenke, v katero je mati izrezala odprtino v obliki jajca. Ko je koklja pridno zobala zrnje, je mati skozi izrezano odprtino v lepenki pregledala vsako posamezno jajce proti luči. Skozi lupino se je videla v jajcu temna lisa. Le pri dveh jajcih ni bilo opaziti lise. Jajci sta bili popolnoma prosojni. Mamica je jajci položila špelici v predpasnik, vsa ostala pa je zložila spet v gnezdo in nanje položila kokljo.

Odšli sta v kuhinjo in tam je špelica jajci položila na mizo. Vprašala je mater, zakaj ni obeh jajc zopet podložila koklji. Mati ji je pojasnila, da sta jajci neoplojeni in bi se zato nikoli nič iz njiju ne izleglo. Jajci je mati skuhal v trdo in drugi dan pokrmila kokošim.

Enoindvajsetkrat sta z materjo šli h koklji in jo nakrmili z žitom ter napojili z mlačno vodo. Ko sta prišli 21. dan po nasaditvi pod stopnišče, je špelica zaslišala izpod koklje rahlo čivkanje: »čiv, čiv.« Mamica je previdno vzdignila puro in glej: v gnezdu je bilo pet drobnih piščančkov. Pravkar so se drobljančki izkocabali iz lupine, saj so bili še vlažni. Mati jih je pustila pod kokljo, da so se posušili. Stopila je v kuhinjo, vzela lonec s perjem in se vrnila h koklji. Posušene piščančke je dala v lonec, jih odnesla v kuhinjo ter postavila na toplo. Izpod koklje je tudi odstranila vse prazne lupine, ki bi bile sicer v napoto. Medtem ko so se izvaljeni piščanci gredli v loncu na toplem, je koklja še nadalje sedela na ostalih jajcih. Čez dve uri je mati zopet pogledala, če se je še kateri piščanček v tem času izlegel. In res jih je bilo kar osem. Tudi te je mati odvzela koklji in jih

prinesla v kuhinjo na toplo. Zvečer jih je prinesla še šest. Čez noč so ostali piščančki v loneu. Drugo jutro je mati navsezgodaj šla pod stopnišče in prinesla še dva drobljančka v kuhinjo. Pod kokljo sta ostali samo še dve jajci. Mati jih je pustila tam do večera. Zvečer je jajci preiskala, če sta načeti. Ker ni bilo opaziti na lupini nobene razpoke, je prinesla jajci v kuhinjo. V skledo je natočila toplo vodo. Ko se je voda povsem umirila, je položila vanjo jajci. Radovedna je bila, če je piščanček v jajcu živ ali mrtev. V vodo položeni jajci sta plavali na površini z navzgor obrnjenim topim koncem. Ker sta jajci ostali popolnoma mirni, ju je mati zavrgla. Povedala pa je Špelici tole: »Ako se jajce na vodi sunkoma pregiba, dokazuje, da je v njem živ piščanec. Je pa revček tako slaboten, da ne more s kljunčkom preluknjati lupine. Takega slabiča si pa niti ne želimo.«

»Zakaj pa vi, mati, sami ne preluknjate lupine?« je vprašala Špelica.

»Tega se pa nikoli ne sme, ker piščanček potem navadno pogine,« je pojasnila mati.

Ko je mati nato počistila in na novo uredila gnezdo, je odnesla vse piščance in jih podložila pod kokljo, ki je že vsa nestrpna stopicala okrog gnezda in jih iskala ter klicala. Joj, kako je bila zaskrbljena! Zdaj pa je vsa srečna imela pod seboj ves drobiž in ga s svojo telesno toploto grela. Našopirila je perje in pokrila prav vse drobljančke.

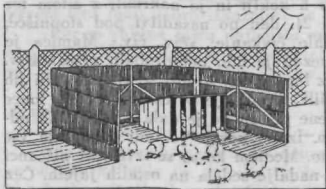
»Ali jim ne bomo dali nič jesti?« je vprašala Špelica mater. »Revčki že od jutraj niso dobili ničesar in so gotovo lačni.« Mati ji je pojasnila: »Le kar brez skrbi bodi, niso lačni ne, saj lahko žive brez hrane cela dva dneva. Piščanec se namreč razvije iz rumenjaka, pri tem se polagoma porablja tudi ves beljak. Tik preden se pišče izvali, preostane še majhen del rumenjaka, ki visi kot majhna vrečica piščančku na trebuhu. Šele prav zadnji trenutek vsrka vrečico z ostankom rumenjaka skozi popkovo odprtino. Ta zaloga mu tedaj zadostuje, da živi brez druge hrane 48 ur.«

Špelica je kar debelo gledala mater. Ni se mogla dovolj načuditi, kar ji je mati ravnokar povedala.

Naslednji dan je mati nasula na majhno obrobljeno deščico drobnega peska in nalila v plitvo posodico pitne vode. Nato je prinesla kokljo in piščance. Brž so začeli pobirati drobna peščena zrnca. »Piv, piv, čiv, čiv,« so se oglašali, kot bi hoteli povedati, da so lačni. Mati jim je nato natrosila proseno kašo. Prve tedne jih je krmila petkrat na dan, pozneje štirikrat in nazadnje celo samo trikrat. Četrti teden jim je zamesila tudi žgance iz drobtin belega kruha in kislega mleka, pozneje pa žgance iz koruznega zdroba. Ko so postajali piščanci večji, jim je namesto prosa in zdrobljenega zrnja dajala že tudi celo ajdo, nato pšenico, polagoma pa tudi oves in ječmen.

Ob lepem vremenu je mati odnesla kokljo s piščanci na vrt. Očka

jim je naredil majhen hlevček s tekališčem. Skozi odprtine med lesenimi letvicami so mogli piščanci na prosto, koklja pa je ostala v tekališču, ker ni mogla ven. Vodila bi piščančke predaleč in na nevarne kraje, kjer bi se lahko ponesrečili. Šele ko so živalce odrasle, je mati kokljo s piščanci spustila na travnik, kjer so našli obilo črvov, glist in sočnega mladega zelenja.

*X. Spisi
Jurečkovega junčka
V javnost dal Franjo Licela*

Kaj vem o lastovicah

Lastovice so drobne ptice in letajo po zraku za mušicami. Zato v zraku ne obešamo muholovcev. V šoli pravijo, da prinaša lastovica srečo k hiši. Moj oče pa pravi, da prinaša blato. Jaz bi dal prav očetu.

Lastovice so namreč izučeni zidarji. Pri katerem mojstru so se učile, ne vem. Opeke ne rabijo, ker zidajo vse iz blata. Zadnjič sem jim nastavil nekaj opek, pa je še pogledale niso. Tudi apna ne marajo. Na cesti si nabasajo v kljun blata in ga potem zanesejo pod našo streho. Tam si zidajo svojo hišo, ki ji pravimo gnezdo. Strehe ne delajo. Moj oče pravi, da so lastovice bolj pametne, kakor pa so bili zidarji, ki so zidali našo cerkev.

»Veš, Jurek, kje so ga polomili zidarji in kaj je v cerkvi nepotrebno?« me vpraša nekoč.

»Mežnar,« sem odvrnil, »ker vlačí v cerkvi šolarje za ušesa in za lasel!«

»Kaj še!« pravi oče. »Streha nad prižnico je nepotrebna, ker je itak vsa cerkev pod streho!«

Zelo pameten je moj oče in učen mož.

V šoli sem bil zadnjič vprašan o lastovicah in sem povedal tole:

»Ko imajo naše lastovice mlade, hodi naša mačka zmeraj na streho ter jih gleda. Mogoče bi jih rada portografirala, pa nima arapata. To je črna škatla in tisti, ki portografira, si dene na glavo črno ruto. Zato sem tudi jaz ovil mački črno ruto, da bi lahko portografirala lastovice, a ni hotela. Ucvrla jo je na skedenj z ruto vred.

Ko se začne jeseni šola, odidejo lastovice na jug. Zato jim ni treba hoditi v šolo. Nekatere lastovice ostanejo čez zimo pri nas. To so vrabci, ki se namažejo s sajami, da so bolj podobni lastovicam, ki so odletele. Tudi vrabci ne hodijo v šolo. Zato bi jim bilo dobro poslati opomin.

Ako se lastovica na potu utruji, sede na parnik ter se pelje do Trsta. Tam jih čakajo Italijani ter jih spravijo naprej. Največ jih spravijo v želodec, a ne s perjem. Perje imajo za vzglavje. Neki cigan je hotel poskusiti, kako spi gospoda na perju. Pa si je podložil desko, na katero je pribil eno pero. Potem se je ulegel nanj, a ni mogel zaspiti. Tako ga je tiščalo! Tedaj skoči cigan pokonci ter zavpije: »Ojeminde, ojeminde! Kako le more spati gospoda na takem kupu perja? Jaz še na enem peresu ne morem!«

Tistega cigana je videl moj oče, ko je iskal poginule prašiče. Takega prašiča poje cigan kakor mačka miš. Potem je sit in gre spat. Ko se naspí, pa gre k rast. Nekoč je tak cigan gledal naše lastovice.

„Kaj pa zijaš, cigan ciganasti?“ ga vpraša oče.

„Zvezde štejem,“ odvrne cigan. Pa ni bilo zvezd, ker je sijalo sonce. Zvečer je štel oče kure, pa sta dve manjkali.

„Gromska potica!“ je vzkliknil oče. „Zdaj vem, kakšne zvezde je štel ciganasti cigan!“

Zdaj imajo naše lastovice mlade. Ko se bodo učile letati, pa jih pridite kaj pogledat! Vem, da vas bo zelo zanimalo. Da pa se ne boste zmotili, ktere so naše, vam povem, da tiste, ki jih bodete našli zvečer pod našo streho. Katerih tam ne bo, tiste niso naše!«

Nekaj o žabah

Žabe niso ptice, ampak spadajo k zemeljskim bitjem. Zemeljsko bitje je lahko žaba. Žaba živi v vodi. Lahko pa živi tudi poleg vode. Mi jih imamo radi v mlaki. Ako žaba brca s kraki, dela elektriko. Taki elektriki pravimo žabja elektrika. Žaba nima perja. Zato ne hodi na letovišče. Pač pa ima žaba spredaj glavo, zadaj pa posušen rep. Če se žaba obrne, ime rep spredaj, glavo pa zadaj.

Ako žabo grize, se vrže na hrbet. Tedaj pride belouška in jo povoha. Ako je žaba pametna, je pri miru in se ne gane. Takrat pride kačji pastir in pove belouški, da je žaba mrtva in da ni užitna. Ako pa žaba skoči, je užitna in belouška jo poje.

Tudi gobe so nekatere užitne, druge pa ne. Najbolj spoznamo gobo po tem, da jo pojemo in se zastrupimo. Če umrjemo, je bila goba neužitna in je drugič ne smemo več jesti. Če pa ostanemo zdravi, lahko gremo še po več takih gob. Visoka gospoda pravi, da so tudi žabe užitne. Žabe sploh niso strupene, ker so vse užitne. Samo regljati ne smejo takrat, ko jih jedo. Ljudje bi namreč mislili, da reglja tisti, ki žabe hrusta. Zato pa žabe zdresirajo tako, da so takrat tihi, ko so na krožniku.

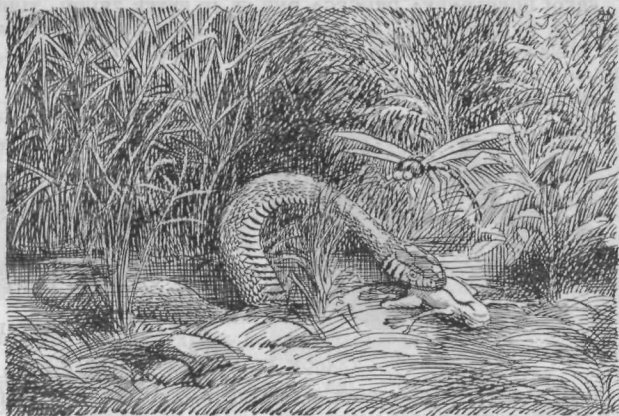
Žaba ne dela gnezda, ampak znese jajca kar v vodo. Kura pa jih znese v gnezdo in jih potem vali. Kura slabo vidi in vali tudi gosja jajca. Tudi mladih gagic še ne pozna. Pač pa pozna gos na stara leta. Žabja jajca pa kura dobro vidi. Zato jih noče valiti in raje reglja. Iz žabjih jajec se izvale piščeta, ki jim pravijo paglavci. Tak paglavec je tudi Zmazkov Dorček. Kajti učitelj mu vedno pravi:

»Halo, Zmazek, presneti paglavec, si bil pa že zopet ti zraven!«

Mladi paglavci še prodajajo platno zadaj. Zmazek ga nima več. Ako se žaba prestraši, skoči v blato in se skrije. Zmazek pa ne skače v blato, ampak se skrije pod klop in potem ščiplje Brtonclja. Brtonclj je tudi bil že dvakrat paglavec v šoli. Razen nobenega smo bili že vsi paglavci. Zato pa radi skačemo v vodo, če je vroče.

Žabe imajo tudi pevsko društvo in pojejo večinoma brez vstopnine. Zato jih lahko gremo vsi poslušat. Zadnjič sem videl, da jih je poslušal celo gospod učitelj. Žabe krasno pojejo: »Rega, rega, kvak, kvak, kvak!«

Moj oče pravi, da splezajo žabe ob suši na drevo ter prosijo dežja. Če se ulije nagla ploha, priskačejo mlade žabe izpod neba. Jaz sem gledal zadnjič našo mlako na spodnjem koncu, kjer je bila čisto suha in nobene žabe v njej.

Ko pa se je ulil dež, je bilo naenkrat vse polno mladih žabic. Žabica se imenuje tudi ključavnica v drvarnici.

Tudi Kurnikovi Špeli pravijo mlada žabica, ker se silno rada napihuje. O neki žabi pravijo, da je hotela postati vol in se je zato napihovala. Ko se je že precej napihnila, se je razpočila v prazen nič. Tako razpočeno žabo bi jaz zelo rad videl.

Zadnjič sem opazoval vola, ki se je napihoval, a se pri najboljši volji ni mogel razpočiti. Zato je opustil napihovanje in je šel domov pit.

Žabe so tudi imenitne kuharice. V mlaki kuhajo žabjo juho, ki plava na vrhu in je vedno lepo zelena. Ako deneš komu žabo v žep, se tisti, ki ima žep, zelo prestraši.

Zimo žabe prespe. Tako bi rad tudi moj oče. Ko je lani nastopila zima, se je jezil: »Presneto, vam rečem! Zaril se bom v slamo kakor žabe v blato in pridem šele spomladi na svetlo!«

Res je izginil na skedenj. Toda ni vzdržal dolgo. Že drugi dan je bil zunaj. Jezno je gledal. Zraven pa je kričal, da je lačen kakor volk.

Žabe so domostalne živali in so sem pristojne, nekatere pa tja. Kadar se bo katera odselila v drugo občino, bom povedal. To je namreč zelo važno!

KRISTA HAFNER

Palček Peter

VII.

SREDI DOPOLDNEVA DRUGEGA DNE SE JE PETER ZBUDIL. TUDI SKOKICA IN MEDEK STA DVIGNILA GLAVE IN SI ZASPA NO MELA OČI. ZUNAJ SO HODILI LJUDJE IN KRIČALI. PETER JIH JE SPOZNAL, BILI SO CIGANI.

»MEDEK,« JE VPIL CIGANČEK CIGUMIGUČEK.

»SKOKICA,« JE VABILA CIPETAČKA S SLADKIM GLASOM.

»NAS IŠČEJO,« JE REKEL MEDEK IN SE PLAŠEN STISNIL K PETRU.

»ALI NAS BODO NAŠLI?« JE V STRAHU TREPETALA SKOKICA.

»PST,« JE ZAUKAZAL PETER.

TIHO SO ŽDELI V DUPLINI IN ČAKALI, DA SO CIGANI ŠLI DALJE. KMALU JE BILO ZOPET VSE TIHO V GOZDU OKOLI NJIH.

»ZDAJ PA LAHKO ZLEZEMO IZ TE LUKNJE,« JE REKLA SKOKICA. »LAČNA SEM.«

»ZDAJ ŠE NE,« JE REKEL PETER. »POČAKATI MORAMO, DA SE CIGANI VRNEJO.«

ČAKALI SO IN DREMALI IN STRAŠNO DOLGO SE JIM JE ZDELO TO ČAKANJE. KO JE BILO SONCE ŽE VISOKO NA NEBU, SO SE CIGANI VRNILI.

»NIKJER JIH NI,« JE GOVORILA CIPETAČKA.

»KAJ BOMO ZDAJ POČELI?« JE TOŽIL CIGUMIGUČEK.

STARI MALHAR PA JE KLEL IN ROBANTIL, DA SE JE MEDKU V DUPLU KAR DLAKA JEŽILA OD SAMEGA STRAHU.

DOLGO SO ŠE ŽDELI V DUPLU IN ČAKALI IN SI NISO UPALI IZ SKRIVALIŠČA. TEDAJ PA SO ZASLIŠALI NA DEBLU LAHNO TRKANJE. BILA JE ŽOLNA, KI JIH JE OPAZILA. VESELA JE BILA, DA JIM LAHKO POMAGA IN JIM JE HITELA PRIPOVEDOVATI:

»NIKOGAR VEČ NI V GOZDU. ZDAJ STE BREZ SKRBI. NIČ VEČ VAS NE IŠČEJO!«

NAŠI JUNAKI SO ZLEZLI IZ DREVESA IN SE PRETEGNILI.

»ZDAJ SEM PA ZARES LAČEN,« JE BRUNDAL MEDEK.

»JAZ TUDI,« MU JE PRITRJEVALA SKOKICA.

»JAZ TUDI,« JE POTRDLIL ŠE PETER. »AMPAK NIČ ME NE SKRBI. SAJ JE JESEN IN POVSOD POLNO SADJA. SE BOMO ŽE PREŽIVELI.«

NAPOTILI SO SE PO GOZDU IN ŽOLNA KLEPETAVKA JIM JE KAZALA POT. PROTI VEČERU SO DOSPILI DO ROBA GOZDA IN ZAGLEDALI KMEČKO HIŠO. PRED HIŠO JE BIL VRT IN NA NJEM JE RASLA VISOKA JABLANA. VSA SE JE ŠIBILA LEPIH RDEČIH JABOLK.

»ALI SO LEPA,« JE TLESKNILA Z JEZIKOM SKOKICA.

»V NOS ME ŠČEGEČEJO,« JE ZABRUNDAL MEDEK IN SE OBLIZNIL Z JEZIKOM.

»NA DREVO SPLEZAJ, SKOKICA, IN NAM JIH NATRESI,« JE ODLOČIL PALČEK.

SKOKICA JE UBOGALA IN KOT BI TRENIL, JE BILA VRHU VISOKE JABLANE. TRESLA JE IN TRESLA, DA SO LEPA JABOLKA PADALA NA TLA IN TRESKALA DEBELEGA MEDKA PO HRBTU IN KOSMATI GLAVI. MEDEK PA SE ZA TO ŠE ZMENIL NI. ZADOVOLJNO JE HRUSTAL JABOLKA IN SE OBLIZOVAL. PETER SI JE TUDI TEŠIL LAKOTO.

TEDAJ JE PRIŠLA NA VRT MAJHNA DEKLICA. KO JE ZAGLEDALA MEDKA, SE JE PRESTRAŠILA. »POŠAST, MAMA, POŠAST,« JE KRIČALA IN STEKLA PROTI HIŠI.

HITREJŠI KAKOR DEKLICA PA JE BIL PETER. STEKEL JE ZA NJO, JO UJEL ZA PREDPASNIK IN JI PRIJAZNO REKEL:

»NIČ SE NE BOJ! SAJ NI NOBENE POŠASTI. SAMO JAZ SEM IN MOJ PRIJATELJ MEDEK IN OPICA SKOKICA. VEŠ, STRAŠNO SMO LAČNI, KER SMO CIGANOM UŠLI. ČE NAM PUSTIŠ, DA SE NAJEMO JABOLK, PA TI BOMO ZAPLESALI IN ZAPELI IN ŠE TI BOŠ SMELA NA MEDKU JAHATI.«

»ALI RES?« JE REKLA DEKLICA IN POŠKILILA PROTI MEDVEDU.

»RES,« JE REKEL PALČEK IN ZNOVA UGRIZNIL V JABOLKO.

DEKLICA GA JE POGLEDALA IN VŠEČ JI JE BIL, KER JE BIL TAKO PRIJAZEN. »KAR JEJTE,« JE REKLA. »LETOS IMAMO DOSTI SADJA. MAMA NE BO HUDA, ČE GA VAM DAM.«

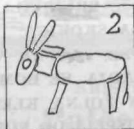
IN BREZ STRAHU SE JE USEDLA NA MEDKA IN GA PRIJELA ZA KOSMATA UŠESA.

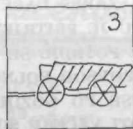
Sosedova koza in sosedov osel

KOZA

OSEL

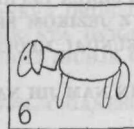
VOZ

JURČEK

MICKA

OVCA

KRAVA

KONJ

SOSED IMA 1 IN 2. 2 VPREGA V MAJHEN 3, KI GA KOČIJAŽI 4. 1 PASE SOSEDOVA 5. 1 JE ZELO TRMASTA IN SE 5 ZARADI 1 VEČKRAT JOKA. TUDI 2 NE UBOGA VEDNO. MI NIMAMO 1, KER IMAMO 6 IN 7, IN NIMAMO 2, KER IMAMO 8.

Maksimov

Na boj!

Na boj, na boj,
junaški roj!
Nikogar jaz
se ne bojim,
kaj mar mi, če
klobuk zgubim...

O joj, o joj
Kaj bo z menoj!
Že sosed gre,
gorje, gorje!

Ušesa zdaj
mi bo navil,
ker s kepo okno
sem razbil...

Otroci pišejo materam!

Mamici — o zahvalo in spomin!

Mamica, Ti si največja dragocenost, zaklad vse lepote in dobrote. Ako Te ljubim še tako zelo, Te ne bom nikdar dovolj. Tvoje roke niso žametno mehke, Tvoje lice je razorano od pretočenih solza in Tvoje oči so trudne od prečutih noči, ki si jih prebedela ob zibelki ali ob moji bolniški postelji. Tvojega trpljenja ni nikoli konec; vse pretrpiš, vse preneseš, ker Tvoje srce je polno najčistejše ljubezni. Vsa zemška ljubezen izgine, sčasoma izpuhti, samo Tvoja — materina ljubezen je neugasna, nepremagljiva.

Po Tebi sem iztezala kot otročiček svoje nežne ročice; mama je bila proa beseda, ki sem jo izrekla. Za vso Tvojo skrb, trpljenje in ljubezen sem Ti neskončno hvaležna. Vsega Ti povrniti ne bom mogla nikoli. Zato pa naj bo proa in zadnja beseda mojega življenja — ona sladka beseda, ki vse pobe — mati!

V spomin na materinski dan — Tvoja ljubeča hčerka Nada.

Moja preljuba mamica!

Lepa vigrad že prihaja. Ovenčala je prirod z lepim zelenjem in pestrobaronim cvetjem. Ptiki veselo žorgole. V ta čas so položili materinski dan, Tvoj prelepi praznik. Z veliko hvaležnostjo se spominjam vseh žrtev, ki si jih, moja dobra mamica,

dan za dnem zame žrtvovala. Kako ljubeznivo si mi stregla ob moji postelji, kadar sem bila bolna. Nikdar Ti ne bom mogla tega poplačati. Ker sem še premajhna, da bi Ti mogla povrniti vso Tvojo dobroto, Ti jo bom s tem malo poplačala, da bom odslej vedno pridna in ubogljiva.

Ljubi Bog naj Ti podeli še mnogo, mnogo zdravih in zadovoljnih let!

Prisrčno Te poljublja Tvoja hvaležna hčerka Lučka.

Moja edina — ljubeča mama!

Še jo imam, hvala Bogu, in zato sem zelo srečna. Kako žalostno bi bilo, če bi mi umrla. Mamica me ima zelo rada in vedno skrbi zame. Ko sem bila še majhna, me je ona naučila prvih korakov. Prve slovenske besede sem se naučila od nje. Naučila me je tudi lepih slovenskih pesmic. Če sem bila bolna, mi je skrbno stregla in stala ob moji postelji. Bila je žalostna ter tudi ona trpela z menoj. Ko sem bila v bolnici, me je hodila šest tednov prav osak dan obiskovat. Saj je ona tako dobra in usmiljena. Vedno dela in se trudi, le malo prostega časa ji ostaja. Zadnja gre v posteljo in proa je pokonci. Zato moram biti pridna in moliti zanjo, da mi jo Bog ohrani dolgo orsto let.

Te pozdravlja ljubeča hčerka

Danica.

Spoštovani gospod urednik!

To je moje prvo pismo in upam, da ga boste sprejeli. Doma sem iz majhne vasi Dvor. V šolo hodim v Polhov Gradec. Tudi Ljubljana mi je malo znana. Zelo rada čitam list »Vrtec«, ki ga z veseljem sprejemam. Ugajajo mi najbolj spisi »Durekovega Jurčka«. Zelo rada rešujem uganke, a so zame pretežke, ker nisem bistre glave.

Zelim Vam, da bi še napisali veliko lepih povestic.

Cilka Leben,

učenka II. razr. v Polhovem Gradcu.

Spoštovani g. urednik!

Po dolgem času sem se tudi jaz ojunčila, da Vam opišem v nekaj vrsticah naš kraj ter kako se kaj imamo pri nas v Novi Štiti.

Naša vas je obdana okoli in okoli z visokimi hribi. Sredi hribov v dolini pa stoji na prijaznem gričku cerkva, ki je posvečena Materi božji. Blizu cerkve je šola, v katero trumoma hite pridni učenci in učenke naše fare. Tudi jaz še hodim v šolo, in sicer v 1. razred višje ljudske šole. Vsi se še kar dobro učimo, a nekateri mnogo zaostajajo, ker morajo doma na polju delati in ne vedo, kaj smo se prejšnji dan učili.

Ob koncu svojega pisma Vas vabim, da si pridete ogledat našo vas, in sicer o veliki noči. Ako pridete, Vam bom postregla s košaro pirhov!

Prejmite najsrčnejše pozdrave od

Marije Laznik,

učenke I. razr. višje ljudske šole v Novi Štiti, p. Gornji grad.

1.

OGLAS.

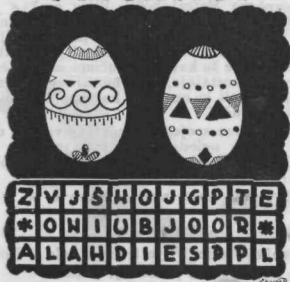

2.

3.

PISANICI

4.

VELIKONOČNA

5.

Dopolnilnica

Kjer koli si = z ...
ko se znoči = m ...
ozek pas blaga = t ...
in kar žaba ima = k ...
nič pa nima ...

6.

Kvadrat

a a a a
e e g h
k k l l
m o o p

Razvrsti te črke tako, da dobiš vodoravno in navpično besede sledečega pomena:

1. mlevski izdelek, 2. vnanji del hiše, 3. stisnjen sneg, 4. mohamedanski bog.

Rešitve do 15. marca 1940.

1. Zvezdnate noči obetajo lepa jutra.
2. Kjer je tuma, tam je led, kjer čebule, tam je med.
3. Banačl ravnatelj.
4. Sveti Valentin princse klijuče od korenja.
5. Pust je masten krog ust.
6. Sreča je opoteča.

Šest ugank so rešili: Sv. Andraž: Ušen Ivanka, Odlazek Stanko, Sitar Jožefa, Tomišek Anka, Kuhar Helica, Praprotnik Slavka, Ograjnišek Amalijsa, Kranje Nuša, — Sv. Ana: Dvožna Marija, — Begunje pri C.: Drenik Anica, Zrimšek Ant. — Babas polica: Sumrada Franc. — Beograd: Jug Zlatica. — Bele vode: Mirkoo Marija. — Beltinci: Voglar Angela, Hlinterlechner Anica, Spranger Venceslav. — Blatna Brezovica: Gostiša Stefka, Gregorka Nada, Umek Julka, Petriš Stanislav. — Bukovica: Kalan Rud., Kalan Rud. (št. 11), Fink Marica, Oman Franc, Bertoneclj Angela, Benedik Marija, Stibelj Franciška, Kalan Julka. — Bled: Zupan Marija, Solar Majda, Jamar Malči, Benedik Vera, Markelj Francka, Pazlar Vida, — Blagovica: Hudmal Franc, Omahna Ladisl. — Borovnica: Križič Tonca, Ermeno Milena, Višič Zinka, Petrovič Angela. — Brezovica: Mravljje Valentin. — Boh. Bistrica: Arh Antonija, Ogrja Marica, — Celje: Turnšek Metka, Senica Jožica, Hojker Breda, Škočir Mihaela, Jakše Amalijsa, Fazarino Nuška, Rebov Majda, Esih Vladka, Dobovšek Marija, Kragolnik Karolina, Grobelšek Jožica, Špička Zdenka, Preleg Vinko, Prajnik Marija, Zobec Olga, Goršek Marica, Rus Tatjana, Krašun Marija, Prevornik Lidijsa, Tračnik Marija, Feldin Vida, Stefanj Tatjana, Lenardon Nadježa, Jost Slavica, Kompan Marija, Sef Majda, Brečko Marija, Stojan Zdenko. — Cven: Magdič Alojz. — Črnomelj: Belak Slavko, Papež Janko, Pexdirc Martin, Gasperič Fanška, Gregorič Danica, Majerle Katica, Mišiča Pepca, Sterk Mimica, Vršanj Ivanka, Čurk Mici, Jakša Nežka, Kure Jože, Belko Janko, Klepec Zvonko, Koren Ivan, Kure Terezija, Kolbesen Stanka, Speh Marija, Doltar Tončka, Plevnik Mici, Malešič Katka, Doltar Janko, Planinc Adolf, Zupančič Viktor, Bahor Anton, Cerar Anton, Hutter Mimica. — Čraunje: Šubelj Jožica, Tavčar Marija, Pečar Angela, Avsec Angela, Rupič Ivan, Certance Herminec, Vavpotič Ivan, Petrič, Helenca. — Črni vrh: Burjek Janko. — Dražgoše: Megušar Katarina, Karčič Vera, Lotrič Stana, Kavčič Cilka, Kavčič Kristina, Gosar Ciril, Pintar Ivanka, Pintar Janko. — Domžale: Likar Marija, Košir Stefka, Kovač Ludvik. — Drenov grli: Kovač Franc, Jelavšek Silva, Vrbovec Nada, Mihevc Ivanka, Jemenko Marica, Mihevc Slava, Koprivec Ivana. — Dovje: Šuštar Matevž. — Dob: Svoljšak Terezija. — Št. Danijel-Prevalje: Sumnik Dorica, Senica Stefka. — Davča: Jemčeva Minica, Zahribarjev Nacek. — Dobrova pri Ljubljani: Velkavrh Pavla, Novak Kristina, Ovon Zinka, Gosar Tončka, Prek Francka, Peklaj Peter, Zalaznik Ciril, Bertič Franc, Remic Ivan, Pečenik Franc, Clemente Nadica, Košir Anton, Kožuh Anton, Rus Slavko. — Sv. Duh v Boh.: Cveteč Janez. — Gradce: Strakelj Ivan. — Gaberk pri Šoštanju: Lanšek Maksimilijan. — Goriče: Gros Zalika. — Gorje: Kogoj Betka, Hudoversak Minka. — Grahovo pri Cerknici: Globokar Dagmar. — Grosuplje: Celik Elizabeta. — Hotovlje: Kisevec Ivica. — Igavan: Baraga Marija. — Ježica: Terčelj Marija, Brajer Marica, Ramovž Ignac, Kunaver Slavica, Novak Ana, Plevnik Jože, Bolka Marija, Gomol Marija, Šubel Majda, Gmeiser Marica. — Jezersko: Repič Dušan, Anko Jož. — Št. Jurij ob juž. žel.: Klajnshek Jožica, Lubej Slavica, Zorke Tilka, Selič Jožica, Sumrada Milka, Gobec Dragica, Zdobšek Zalčka, Mastnak Majdica, Grašnar Marica, Gašperšič Slavica, Grasselli Marica, Močnik Valčka, Smid Milka. — Sv. Jodert: Pečnik Zlatko, Costnik Kazimir, Seme Ivan. — Št. Jernej: Francič Franc, Vide Franc, Rus Rudolf, Lešnjak Ivan, Hosta Alojzij, Topolovec Karolina, Cimerman Ani, Globava Francka, Rangus Ana, Bevo Angela, Guštin Mihael, Vide Franc. — Kamnik: Kotnik Cilka, Hrastar Minka, Golob Stanko, Regali Franc, Jakopce Bojan, Zavrsnik Ivica, Ogrja Jožica, Fajdiga Jožica, Sitar Dragica, Kočar Silva, Cerar Vilka. — Karlovica: Rus Pavica. — Krize: Kravcar Franciška, Pink Marta, Plajbes Mihaela, Bohine Francka in Ljudmila, Frelj Ivan, Ahačič Marijs, Drab Tilka. — Kresnice: Juvan Kristina. — Komenda: Strein Rina, Gašperlin Vida. — Kranj: Götz Radi-slava, Černe Marija, Fale Bogdan, Pretnar Franc, Rupret Martina, Ivanc Tatjana, Novak Marjan, Berce Franc, Osedek Stane, Bohorič Stanka, Kočevar Borut, Pellico Majda, Naglič

Nadaljevanje na 2. strani.

»Vrtec« izhaja prvi dan v mesecu, devetkrat med šolskim letom in velja z dvema ali tremi mladinskimi knjigami letno 22.50 din, ali v devetih mesečnih obrokih po 2.50 din. — List izdaja »Slomškova družba« v Ljubljani. Zanj odgovarja Ivan Štrukelj. Glavni in odgovorni urednik Fr. Ločnikar v Ljubljani, Aleksandrova cesta 10. Sklep uredništva do 5. dne v mesecu. — Uprava »Vrtca« je v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 2 (H. Ničman). — Tiska ga Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

Darinka, Malovrh Milan, Gorjane Karel, Hudoklim Edvard, Potočnik Minka, Gaberšek Mari-
 jan, Cimperman Zdenka, Gorenc Franja, Bedenk Tatjana in Bojan, Oblak Ciril, Plšek Marija,
 Zupan Slavka. — Kočevje: Tschinkel Ferdinand, Mikuliš Ivan, Repar Stanislav, Češarek
 Aljbonka, Botinica Angela, Močivnik Vida, Hude Vlada, Blenkuš Alojzij, Peterlin Gogo,
 Willitser Darinko, Arko Majda. — Sv. Križ nad Mariborom: Hlade Nuška. — Sv. Križ ob K.:
 Kodrič Anica, Tršeliš Kristina, Kuntariš Vinko, Kodrič Ludvik, Pirc Neža, Kodrič Jože,
 Nečemer Alojzij. — Kropa: Dermota Marta. — Kranjska gora: Kramar Marija, Pogačnik
 Janko. — Koroška Bela: Stare Marjan. — Kamna gorica: Cengle Ivanka, Arh Jožica, Udlir
 Ivanka, Eržen Marija, Kalan Ida. — Ljubljana: Rugelj Sonja, Nered Janez, Čok Zorana,
 Pavliš Nanika, Dovečar Fini, Gruden Marija, Zupančič Franc, Milavec Anton, Hrovatič
 Janez, Kobilič Saša, Kržin Franc, Dekleva Vera, Tavčar Nada, Zagar Janez, Kokalj Edko,
 Žnidar Andreja, Jerman Majda, Prijatelj Kristina in Franček, Lužar Inga, Lampič Milena,
 Stefančič Marija, Horn Jelko, Peršuh Mirjam, Lokar Metka, Moran Milan, Sočanin Jagoda,
 Klečnik Josipina, Keržič Bernarda, Kuhar Slavka, Pucihar Ivan, Wagner Joško, Kremžar
 Irma, Mehle Zinka, Melk Anica, Sever Janez, Zupančič Anica, Sedej Silva, Ježić Zdravko,
 Petrič Doroteja, Brenca Majda, Stine Franc, Sepin Rihard, Klemenč Lidiša, Golob Janez,
 Malovrh Darinka, Oblak Matevž, Grobelšek Viki, Avbelj Mimica, Logar Janka, Horvat Mar-
 janca, Bricelj Marija, Ivanka in Mihael, Glivar Iva, Meršol Josip, Aleš Eli, Krajec Stanko,
 Lauter Eko, Čučnik Drago, Tomažin Minka, Clemenz Janez, Hartman Darinka, Blaha Leo,
 Golob Ignac, Kokalj Darinka, Berglez Irena, Erjavec Vojteh, Grafenauer Božo, Stupnik Zora,
 Pečenko Janez, Sterlekar Mitja, Kastelic Breda, Koman Milica, Rupret Lidiša, Kveder Anton,
 Tihce Jožef, Kovač Zdenka, Stepančič Renato, Selan Frida in Breda, Kolterer Tonček, Nazor
 Vladimir, Ivanov Dimitrij, Stembal Bogdan, Vidmar Uroš, Drašler Janez, Verbič Zvonko,
 Zibelnik Mira, Primožič Marjanca, Pleško Marija, Nežmah Marija, Ham Drago, Vodepivec
 Terez, Kokalj Ivan, Požar Božo, Celar Miloš, Sedej Ladislav, Bešetiš Boris, Simandl Slavica,
 Aleš Vladimir, Mayer Ivan, Lovše Pavla, Silvester Marta, Schöner Majda, Mojca Svetozar,
 Koporo Leon, Januš Franciška, Pajnič Vili, Vidensek Mila, Zupančič Pavla, Mlakar Mira,
 Ahlfeld Eliz, Hočevar Jan in Viktorija, Petančič Franc, Pate Alojzija. — Limbuš: Perk
 Janez. — Litiša: Rostohar Stefa, Verbole Darka, Bračko Vojica, Povliha Ida. — St. Lovrenc:
 Pugalj Andrej, Abolnar Vinko. — Ljubina nad Skofjo Loko: Makarovič Vlasta in Slavoj. —
 St. Lovrenc na Pohorju: Skorjak Mar. — Logatec: Mašek Pavla. — Loke pri Zagorju: Robava
 Minka, Šum Anton, Gošče Joško, Robava Branko. — Metlika: Majzelj Ivan, Zevnik Anton.
 — Moravče: Firm Angela. — Murska Sobota: Bajlec Lučko. — Maleuski vrh: Demšar Mar-
 tinka. — Maribor: Andreinek Slava, Stabel Anica. — Sv. Marjeta-Moškanjel: Vajda Angela.
 — Mekinje: Pančur Slavka, Stale Helena, Košir Reza, Iskra Jože, Petrovič Franeka, Iskra
 Ančka, Uršič Tončka, Legediš Minka, Malešič Pavelca, Benkovič Lidvina, Benkovič Marjan.
 — Novo mesto: Prijatelj Albina, Hrovat Emilija, Grabnar Lučka, Gorkič Anica, Rus Božica,
 Stibrič Jožica, Fabjan Karolina, Slapničar Peter, Kukec Vera, Radkovič Fanika, Tršek
 Marjan, Bajuk Branko, Zvegluš Alojzij, Gajeta Kristina, Višnar Zdenka. — Notranje Gorice:
 Vehar Marija, Janša Stefa, Klemenčič Ignac. — Naklo: Tomažin Janez, Legat Jože, Zelnik
 Valentin, Rozman Mimica, Lavrič Ivo, Jošt Ivan. — Negova: Mavrič Jožefa. — Nemški
 Rovt: Medja Marija, Odar Marica. — Nova Stifta: Gluh Amalija. — Orelje: Simič Vida.
 — Poljanje nad Skofjo Loko: Demšar Marija, Nardoni Nada, Pintar Marinka, Božnar Julka,
 Čelik Jože, Oblak Franciška, Debeljak Ivica, Lužnar Antonija, Dolenc Jože, Frian Marija,
 Kristan Marija. — Polhov gradec: Sovar Anton. — Sv. Peter v Savinjski dolini: Liliša Katica.
 — Primskovo pri K.: Furlan Marijan. — Petrovče: Hauptman Tončka. — Polica: Pregl
 Dragica. — Ptuj: Sobel Breda. — Podkoren: Cuznar Anton. — Radovljica: Hribovšek Pavla
 in Lojzka, Vurnik Kristina, Bulovec Helena, Rotar Stanko in Franci, Horvat Sonja, Remec
 Joža. — Rožni dol: Meglič Ivanka, Krštine Rozalija, Kapš Anica, Stalcar Stanko, Košir
 Slava, Jakša Antonija, Marolt Mira. — Rova: Benko Jožef, Zupane Katarina, Vodlan Nikolaj,
 Rode Stane, Andrejka Gregorij, Mlakar Marija, Košar Simon, Mlakar Ana, Mlakar Vinko,
 Hribar Franc. — Razvanje: Smial Franti, Pliberšek Marija. — Ribnica: Campa Roza, Mohar
 Marija, Debeljak Franc, Pahulje Marija, Pucelj Olga. — Rečica ob Sav.: Veninšek Jožica,
 Stiglic Maks. — Senovo: Golob Anica. — Stranje: Humar Alojzij, Balantič Andrej. — Savlje:
 Smole Cvetka, Šubelj Slavko. — Stožice: Dolničar Ignac, Vrečko Zvonka. — Sostro: Kocjančič
 Franc. — Stepanja vas: Ribač Anica. — Sevnica: Imperl Helena. — Stara Fužina: Mencinger
 Martin, Rozman Tilka in Tonček, Hodnik Stanko, Zalekar Anton, Mikelj Stefa. — Stogovci:
 Lesoh Ana, Nemeš Marija. — Stražišče pri Kranju: Rudež Ant., Rant Vlasta, Drakaler Vinko,
 Rebolj Stefa, Gročelj Pavla, Bajželj Ivanka, Hafner Justina. — Stari trg ob K.: Verderber
 Anica. — Selca: Peternejl Joško, Hafner Franc. — Semič: Kokošar Mimica, Balta Anica.
 — Stična: Škufca Cvetka, Zorec Anica, Goršek Pepca, Leskovec Majda, Leskovec Branko,
 Gruden Ivanka, Čož Ivanka, Jakoš Anica, Medved Lojzka, Roglič Ida, Lazar Ivan, Baltič
 Milan. — Stara Loka: Berdič Julka. — Studeno nad Skofjo Loko: Leben Minka. — Stari trg
 pri Rakeku: Ravšelj Franc in Ivanka, Škrbec Franciška, Ravšelj Jože, Komidar Alojzij,
 Spran Kristina, Okoliš Terez. — Straža pri Novem mestu: Aš Pelka, Glavan Mirko, Jaklič
 Stefan, Rus Marija, Medic Marica, Šenica Marija, Marič Milan, Dular Dragica, Počrvina

Zinka, Benković Silva, Pirc Irena. — Sovodnje: Podobnik Angela, Treven Marija. — Stalcarji: Vrabčič Zora. — Smartno pri Kr.: Bajželj Tončka, Strukelj Milan, Sifer Jelka, Kavčič Ivan, Bajželj Danijela, Vrhovnik Ivana. — Smartno pod Smartno gor.: Suštar Rafael, Pirnat Leopold. — Škofja Loka: Debeljak Franci, Kocjan Marija, Rupar Francka, Zontar Anka, Prevodnik Jože, Kovačič Marinka, Pokorn Janez. — St. Rupert: Frelih Majda, Knez Martina, Malenšek Justina, Kutnar Milenka, Lukež Mar. — Smihel pri Novem mestu: Rus Božica, Zagore Mar., Senica Milka, Abolnar Marija, Rangus Veronika, Sorli Cvetka, Baumkratz Karolina, Bukovec Zora. — St. Vid nad Ljubljano: Vidie Janez, Nemanjič Slavko, Senčar Franc, Hörtnar Boris, Vreček Janez, Kregar Franc, Goljar Janez, Bezljaj Franc, Rotar Danica, Magister Milan, Kozamernik Ana, Strukelj Ivanka, Troppem Marija, Škerl Franciška, Dobnikar Janez, Strle Stanislava, Naglič Jože, Snoj Mariica, Studen Stanko, Sitar Jože, Sopotnik Franc, Brezovšek Franc, Jenko Katarina, Ciuha Ivana. — Trzin: Stebe Janko, Mušič Ivo, Rebolj Cveto, Narobe Zofija, Kecejl Angela, Kmetič Verica. — Trebnje: Kovačič Branko. — Tupalice: Cuderman Cirila, Mirko, Slavko in Vinko. — Sv. Trojica v Sl. g.: Brunčič Janez, Breznik Marica, Erman Jožica, Borko Veronika. — Teharje: Zohar Matilda, Petauer Franc, Verder Jož. — Sv. Tomaž pri Ormožu: Voršič Franc. — Tržič: Bohorič Zvonko, Ahačič Metka, Mrak Matilda. — Toplice pri Z.: Pirc Zlatko in Rada, Marn Slavko, Savšek Mici, Šuster Franc, Kane Joža, Ržišnik Marija, Sotenšek Alojzij, Razboršek Pavel, Koren Marija. — Tunjice: Smidovnik Tončka. — Videm ob Savi: Škerbec Breda, Gojnič Dašica, Kapler Jožica. — Videm ob K.: Cerjak Ivanka, Ciuha Breda. — Vinica: Ostrončič Vincenc, Trempus Viljenica, Babor Bogdan. — Vrhnika: Suhadolnik Elka, Rihar Alojzija, Levec Ivanka, Corn Marija, Zigman Ivanka, Oblak Ivanka, Dobrovolje Marko, Knapčič Janez, Meseč Janez, Trček Franciška, Hren Barica, Kunatelj Lovro, Ogrin Jože, Berglez Vinko. — Vel. Poljane: Intihar Ivan, Kaplan Štefka, Jamnik Cvetka, Andolšek Matija, Andolšek Ana, Ambrožič Marija, Novak Franc, Novak Janez, Novak Alojzij, Novak Marija, Ambrožič Jože, Ambrožič Alojzij, Gregorič Jože, Prijatelj Marija, Janko Verica, Peterlin Marija, Novak Marija. — Vavta vas: Lutman Milan, Picelj Tinica, Kren Franc, Bučar Alojzij, Kren Hilda, Brdavs Jože, Golobič Slavko, Jakše Tončka, Jakše Marica. — Veliki Trn: Pirc Ivan, Zaren Ema, Kapler Mara in Justina, Levičar Jože, Jane Justina. — Zasip: Svetina Franc. — Zagorje ob Savi: Strojani Ivan in Gabrijela, Balantič Nuša, Lorber Minka, Forte Valči, Ogrinc Emilija, Nominal Stano. — Zelimlje: Zgone Josko, Glinšek Janez, Podlogar Marija, Jeršin Pavla. — Zetale: Topolovec Terez. — Ziri: Podobnik Ivan. — Črni vrh pri Polh. G.: Koprivec Janko, Kržišnik Franciška. — Loče pri Poljčanah: Surbek Edi, Cugmus Franc, Kuhar Boris, Štefančič Franc, Cvelfer Jože, Gajšek Ivan, Kranjc Berta, Lovrenčič Elizabeta, Berdnik Herma.

Pet uganek so rešili: Begunje pri C.: Meden Srečko, Mrak Ivanka. — Bl. Brezovica: Gregorka Valentina, Berglez Marija. — Domžale: Kačfež Staša, Pirš Valentina. — Celje: Rebek Ivan, Wagner Veno. — Cerklje na Gor.: Lužovec Ivan, Kuster Franc. — Dev. M. v Polju: Podobnik Ivan. — Hrastje: Brodar Marjan. — Ježica: Pavlovec Andrej. — Kočevje: Čerk Silva, Illner Evelina. — Kropa: Lazar Terezija. — Kamna gorica: Berce Marica, Solar Francka. — Križe: Strniša Marija. — Komenda: Pogačar Janez, Plevel Peter. — Ljubljana: Gašperšič Valentina, Kadunc Majda, Cerar Kristina. — Litija: Samsa Eva. — Malenski vrh: Košir Tomaž, Benedik Amalija, Miklavčič Janez, Frlan Ivan, Pintar Ivan. — Sv. Marjeta-Ptuj: Krajgar Peter. — Ovišje: Ješe Jože. — Poljane nad Škofjo Loko: Kržišnik Mici. — Primskovo pri Kranju: Batič Vida, Bihar Ana, Stare Boris, Aljančič Stanislav, Beguš Ivana. — Radeče: Glavač Franc. — Radovljica: Reeman Cirilka. — Ribnica, Dol: Virant Nada. — Smartno v Tuh.: Pančur Ivan. — Škofja Loka: Zaletel Roman, Gartner Anton, Zakotnik Anica. — Toplice pri Novem mestu: Picelj Malči, Planinšek Justina, Stravs Tilka, Pelko Anica. — Boh. Bela: Polc Marija. — Brežice: Lesar Regina.

Štiri uganke so rešili: Blagovica: Močnik Franc, Lipovšek Vinko. — Cerklje pri Kranju: Kuster Franc. — Dev. M. v Polju: Kocjančič Janko. — Horjul: Pečevnik Minka. — Ljubljana: Keše Adelaida, Stefan Magdalena, Kocjan Marjan. — Notranje gorice: Janša Cilka. — Novo mesto: Zvegljč Alojzij. — Poljane nad Škofjo Loko: Stanonik Ana, Demšar Silvester, Alič Ana. — Polhov Gradec: Plestenjak Neža. — Ribnica, Dolenjsko: Gornik Francka, Nosan Anton. — Rajhenburg: Bobek Jož. — Stopiče: Zagar Darinka, Kastelle Anton, Zagar Milan. — Selca: Cenčič Franc, Božič Franc, Polajnar Anton. — Stražišče pri Kranju: Knapčič Marija, Berčič Mara. — Tržič: Prešeren Rudolfin. — St. Vid nad Ljubljano: Mandelj Jože.

Brez kraja ali imena 4 reševalci. Posamezne uganke je rešilo 5 reševalcev.

Izrečani so bili in dobe nagrade: Gosar Tončka, učenka, Dobrova pri Lj.; Udir Ivanka, učenka v Kamni gorici; Rebolj Štefka, učenka v Stražišču pri Kranju; Nemec Marija, učenka v Stogovcih; Knez Martina, učenka 4. razr. v St. Rupertu na Dolenjskem.